

PRESTOPNO LETO, PRESTOPNA REVIJA

Letnik 14, številka 17, maj 2024

Izdajatelj: Študentke in študenti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru,

Oddelek za slovanske jezike in književnosti

Koroška cesta 160, 2000 Maribor

Telefon: +386 (0)2 22 93 840

Telefaks: +386 (0)2 22 93 625

E-pošta: literjezika@gmail.com

Glavna in odgovorna urednica: Danijela Konc

Področni uredniki:

Nina Vinšek (poezija),

Matic Ornik in Sara Planinšek (proza),

Urška Verzel (članki in kritika).

Lektorici:

Danijela Konc, dipl. slov. (UN) in dipl. prevaj. št. – ang (UN) in

Nina Vinšek, dipl. slov. (UN) in prof. ped. (UN)

Vodja promocije: Urška Verzel

Grafična oblikovalka: Laura Amon

Oblikovalka spletne strani: Rebeka Mikša

S podporo Slavističnega društva Maribor, Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Mariborske knjižnice

ISSN 2232-2671

Naklada: 130 izvodov

Tisk: DEMAGO d. o. o., Maribor

Vse pravice pridržane!

URŠKA VERZEL:

Posebna zahvala Mariborski knjižnici

Ekipa revije *Liter jezika*, posebej pa še jaz osebno, to stran v reviji namenjamo zahvali Mariborski knjižnici. Ker sama delam za njih kot študentka, in ker si *Liter jezika* zasluži več pozornosti, kot je je bil deležen, sem se hitro domislila, da bi oboje združila v uspešno zgodbo. Redko imamo v življenju priložnost naleteti na tako čudovite ljudi, ki so odzivni, pripravljeni in odprti za sodelovanja. V Mariborski knjižnici moja ideja ni naletela na gluha ušesa in največja zahvala gre tukaj gospodu direktorju Klemnu Brvarju ter njegovi desni roki Igorju Černetu. Izredno vesela sem, da sta v naši reviji prepoznala dovolj dober potencial, da sta se odločila sodelovati z nami in nam pomagati pri organizaciji literarnega večera. V veliko pomoč pa mi je bil tudi Oddelek za dejavnosti Mariborske knjižnice, še posebej gospe Meta Blagšič in Maja Nemec. Pomagali sta pri izdelavi in tisku plakatov, poskrbeli za promocijski material in rezervirali prostor za naš večer. Ob tem lahko svoje zahvale namenimo tudi ljudem, ki stojijo za Sodnim stolpom in so nam svoj prostor prijazno odstopili za literarni večer.

Vsem skupaj se z ekipo še enkrat zahvaljujemo in obljubljam, da se bomo potrudili upravičiti vašo pomoč.

KAZALO

DANIJELA KONC:	5
UVODNI NAGOVOR	5
POEZIJA: IZBRANA DELA	6
NINA VINŠEK:	7
UVODNA BESEDA K POEZIJI	7
TINKARA KOSI:	8
HIDRA	8
UREDNIK IN SIVA STREHA	9
EVA CIMERMAN:	10
LJUBEČI SVET	10
ZAUSTAVLJENA	11
LUKA VIŠNIKAR:	12
RAZPLETANJE	12,13
NAVADEN DOGODEK	14,15
ŠPELA KŠELA:	16
(brez naslova)	16
NUŠA ORNIK:	17
DARILO	17
VANILIJA	18,19
KAI ŽERJAV:	20
PREKLET ČAS	20
STRAH PRED IZGUBO	20
NIKOLAJ HORVAT:	21
PIKICA	21
LEA PEKLAR:	22
KAJ JE TEŽKO?	22
PASÉ	23
NIK ŠKORJANC:	24
(brez naslova)	24
(brez naslova)	25

JERNEJ KRAJNČAN:	26
DREVO	26
 Severina Bračko:	 27
DOVOLJ	27
(brez naslova)	28,29
 Nina Vinšek:	 30
NINA NANA	30
RADA	31
ŽENSKA	32,33
 NASTJA PODGORŠEK FERČEC:	 34
NEKAJ IN <i>NEŠTO</i>	34
 Danijela Konc:	 35
REGRAT	35
 PROZA: IZBRANA DELA	 36
 SARA PLANINŠEK:	 37
UVODNA BESEDA UREDNIKOV	37
 NIKOLAJ HORVAT:	 38
VROČA ČOKOLADA	38-41
 SARA PLANINŠEK:	 42
TRIMESEČJE	42-45
 DOMINIK ŠKRINJAR:	 46
BILO JE PRVIČ	46-53
 LARA MORI:	 54
ŽELVA PO IMENU SOFIA	54-56
 BRANKO CVIRN:	 57
ODLOMEK IZ NE, NE ZGODBA	57,58
 MATIC ORNIK:	 59
ZGODBA O RIBI, KI SE JE NAUČILA LETETI	59,60
 DOMINIK LENARČIČ:	 61
NEKAJ MALO SMETANE	61,62

NIKA MATANOVIĆ:	63
NENA IN JAZ	63-66
ČLANKI IN KRITIKE	67
URŠKA VERZEL:	68
UVODNA BESEDA UREDNIKOV	68
DAVORIN JUHART:	69
ANTI-OBLOMOVŠČINA ALI ZAKAJ POTREBUJEMO DEJANJE!	69-73
DANIJELA KONC:	74
KAKO MEJE NAŠIH JEZIKOV RAZPIRAJO NOVA OBZORJA IDENTITETE	74-77
SARA PLANINŠEK:	78
ZORIN V SVETU 0 IN 1: ODKRIVANJE GLOBINE V ČASU DIGITALIZACIJE	78-82
Nika Vrabec:	83
TVORJENJE SPOMINOV	83-86
RAZISKOVALNI POGOVOR	87
INTERVJU Z DR. RENATO DEBELJAK	88-93
DOGAJALO SE JE...	94
KATARINA GROSEK:	95
DRUŽENJE FILOMANJŠIN	95
SERGEJA SEVER:	96
PREDBOŽIČNO RAJANJE TREH FAKULTET	96
Pia Žula:	97
BOŽIČNO-NOVOLETNO DRUŽENJE SLOVENISTK IN SLOVENISTOV	97,98
ZAHVALA	99

DANIJELA KONC:

UVODNI NAGOVOR

Spoštovane bralke in spoštovani bralci,
vsaka nova številka seje novo poglavje na trti ustvarjalnosti, kjer raste naša **literarna** dediščina. Ta navdihuje in napaja tokove našega življenja. Liter jezika je nektar¹ ustvarjalnosti mladih po duši. Njihova dela so odsev časa, v katerem živimo, ter pomemben prispevek k razumevanju in soočanju s spremembami, ki nas spremljajo. V pripovedih, pesmih, refleksijah, člankih in kritikah so zajeti različni vidiki človeškega doživljanja, odsevajoč raznolike perspektive, sanje in izzive naše sodobnosti. Besede nas vabijo k razmišljanju, občutenju in poglobljenemu razumevanju samega sebe ter sveta okoli nas. Upamo, da boste tudi vi v njej našli svoj navdih, tolažbo ali razvedrilo. Naj bo ta revija **odsev našega časa**, v katerem se literatura prepleta s sodobnostjo, in nas spodbuja k razmišljanju, ustvarjanju in soustvarjanju sveta, v katerem živimo in v katerem je pomembno, da si dovolimo rasti:

kako izruvat vse svoje vitice
in jih preseliti.
pustiti, da jih nekaj odmre.
trmasto pognati nove,
četudi se bo podlaga
uprla.
se razrasti
narahlo,
v vse smeri,
tudi proti naklonjeni svetlobi,
četudi ne za stalno.
(Nina Medved, zbirka Drseči svet)

¹ néktar -ja m (ê): *bot.* sladka tekočina, ki jo izločajo posebne žleze, navadno v cvetu: izločati nektar; čebele nabirajo nektar (Slovar slovenskega knjižnega jezika, www.fran.si, dostop 23. 4. 2024).

NINA VINŠEK:

UVODNA BESEDA K POEZIJI

Umetnost smo mi. Lahko smo umetnost, če se zavedamo, da smo umetnost. Umetnost je zame vse. Umetnost je lahko zate vse ali pa ni nič. Odvisnost od spoznanja, kaj si in kaj nisi. Kako gledaš nase. Kako gledaš vase.

Vsi ljudje imamo pisano paleto lastnosti, ki jih nosimo v sebi. Značilnosti so dobre kot tudi slabe (v kulturnem svetu). Lahko pa so samo dobre ali pa samo slabe. Kaj je dobro in kaj slabo se odločaš sam. Kako boš svojo slabost pretvoril v »dobrost« ali svojo »dobrost« v slabost. Vse to je modrost.

Svojo zbeganost, nejevoljo in razklano miselnost lahko »umetninimo«.

Beseda je lahko vse, lahko je nič. Beseda lahko boli ali pa te utopli. Beseda te lahko proda, z besedo lahko prodaš.

Sama verjamem, da je beseda zaklad človeka. Ali pa človekov največji sovražnik. Lahko mu je orožje, ali pa je človek njena žrtev. Beseda je moč.

Vse prebrano je lahko zate le filozofija. Lahko je zate nesmisel. Lahko je zate popisani list, ki pomeni nič. Lahko pa je dejstvo. Smisel.

Pa vstopimo v pomladno pravljiico Poezije.

TINKARA KOSI:

HIDRA

Čudovit spekter,
spektakel uma,
nebrušen kristal,
vir mračnega suma.

Zrem ti v dušo
in ti vame nazaj,
kriče te odganjam,
me vprašaš: »Zakaj?«

Lepota na steni,
z zanko nad tlemi.
Ob smrti želja se ni nič spremenilo,
kot odpovedan je polet,
omamljeno gonilo.

Teče naprej,
razloge prebija,
s kačo na vratu
luskine zažira.

Z željo,
s silo,
v neslišen poboj,
znova in znova
se izmika spokoj.

UREDNIK IN SIVA STREHA

Svet je napolnjena obscena,
knjiga, v kateri razkazujem čute.
Napisana je lahko brez mojih besed,
a vanjo še vedno vrivam stavke.

Kjer narava je kot utvara,
in osuplost zdi se kot prevara,
tam solzne oči v zrcalu,
same sebi so lastni teater.

Tam ne mislim te več,
vračam te v prazno,
premajhen si, odveč,
odpadek natančno.

Izpostavljen bedastoči,
zdaj rad bi ostal osamljen,
bil z iglami v očeh, omamljen,
in vesel, a okrvavljen.

EVA CIMERMAN:

LJUBEČI SVET

In ti zmoreš
osvojiti svet,
ne z lažnim nasmehom,
ali neiskrenimi besedami,
ampak s svojo vztrajnostjo in odločnostjo.

Toliko si,
da je izziv sprejeti tvojo veličino,
a tisti,
ki so vredni,
jo bodo izbrali z odprtimi rokami
in čuvali,
kot zadnji drobec sreče,
se opirali nanj,
dokler ne nastane iz njega kup ljubezni.

Na koncu bodo stali ob tebi.

Tistim boš rekla *hvala*
in jih objela tako močno,
da bodo vedeli.
Oni so svet.

ZAUSTAVLJENA

Zavita v črnino hlastam po zraku,
ki je predaleč,
da bi ga lahko zajela.

Sem, pa me ni.
Gledam, a ne vidim.
Smisel je tako daleč proč,
a vendar ga moram poiskati.

V kotičku zakrnele duše,
v skoraj nedosegljivem soncu,
v tebi, ki čakaš, da znova zadiham.

LUKA VIŠNIKAR:

RAZPLETANJE

Tiri odmetavajo glasno škripanje,
kazalci ure se premikajo nazaj, tako sem jim zapovedal
do izstopne postaje, nato bom padel spet
v spontano štetje,
nekje v notranjosti malih možganov
in pustil času, da odvije sedanost v prihodnost,
da se odvija, kot se mora, kakor mu želja nagovarja.
Je takšno združevanje časovnih obdobij od prej
do zdaj, od zdaj do prej, spajanje ciklov in
miselnega procesa, uglasovanje razgretih
čutov in vsega dogajanja, ki odpira okna,
vrata v telesu, ali ko glava pade v srce
ali ko se srce povzdigne pod pritiskom krvi
do glave in dihalne poti sprostijo napetost,
skrivnostno obetajoče, zdravo za človeka.
Ko zasveti nebo in zemlja obrodi novo zelenje,
ko vseprisotni učitelj potreplja te po rami,
celice vznemirljivo prižigajo zvezde v krvi, razširjajo
žile, da svež zrak prečisti navlako, pilepljene misli,
ki na mestu se držijo.
Da spletene mreže v glavi, podzavestno govorjenje,
pogovarjanje, ko zagleda se uvid, ko glava samo
počiva na vratu in ne strmi v točko
zgoščenega hrupa, postane plodno, vredno zasanjanosti.

Slike na drugi strani okna se menjavajo kot
prepotovana leta, razprte sence, raztrgane, posvečene,
somrak, ki spušča modrosti na preorane
njive in stoletna drevesa.
Zahajanje sonca je pustilo satenast lesk na travi,
gibajoči se v toplem vetru, pljuča so napolnjena
z darovi cvetnega prahu, pomirjenostjo,
z zadovoljstvom, ko somrak prehaja v mrak
in ugodje noči prikliča duha – oznanja bližino doma.
Lepa je ta razpuščenost v zgoščenem svetu,
to stapljanje, odmaknjenost v medprostor,
med površnostjo gibanja in
brezskrbnim svobodnim letenjem.

NAVADEN DOGODEK

Spredaj drevo, ki ne zbira misli,
je nedotaknjeno.
Sonce čez redko krošnjo boža na
kratko pristriženo travo;
iz nje Kričijo vedno isti glasovi.
Kričijo to, kar je najbolj bistveno.

Spodaj na Modrih valovih
veslajo Nasmejani,
na deskah neomajne svobode.
Zgoraj jim mahajo Tisti, ki še
najbolj vedo, kaj pomeni biti živ.

Minilo je že več tisoč let, da bi še
človek lahko vsaj zavohal, kar je
zakopal, pustil Razkrajanju.

Vsak si je izbral svojo senco pod Soncem,
pod temi izmikajočimi zelenimi vejami.
Pa saj jo ima vsak. Vsak ima senco,
ki hrani ta starikav stroj;
zunanji, pasiven, iz uma in zasutih
misli, še posebej takih, ki so tuje.

A tu so v njej le posedali, poležavali,
prebirali brezčasne knjige, igrali karte
in Nekateri, ki so v svoji umirjenosti diha
le opazovali barve, oblike, trdost in
mehkobo sveta, zdaj že lebdečih misli.

Pa lahko bi tudi vedeli (nekaterim je
to pač samoumevno), da to ni samo
njihova nagrada.

Morali bi vedeti,
da je to
naravno stanje novega Človeka!

ŠPELA KŠELA:

(brez naslova)

Jutranja meglica pade na oko,
v srcu pa zeva praznina,
upanja polna zazre se v nebo,
na njenih očeh pajčevina.

Odzvanja v ušesih kričanje ji vran,
ob njej pa le temna je senca.
Ždi ji nad glavo vso noč in ves dan.
Preklete svetlobe absenca.

Jo ljubiš mogoče na ta svoj način,
katerega pač ne razume.
Je listje že v barvah, odganjaš spomin
in vonjaš še njene parfume.

Ko zadnji ji žarek poboža obraz,
preden začne deževati,
da spere tesnobo, utiša njen glas,
ti vedel boš, kje jo iskati.

NUŠA ORNIK:

DARILO

Vsakdanjik, ovit v nov papir,
predan naprej v isti darilni vrečki.
Tokrat si ga pač dobil ti.
In vesel si, ker takšne darilne vrečke še nimaš,
ker ti zdaj ni treba v trgovino po novo.
Zdaj lahko svoja jutra položiš v to vrečko
in jih predaš naprej.
Morda so malo obrabljena,
a saj ne bo nihče opazil,
tudi ti nisi,
ko si odvijal vsakdanjik z okrušenim pokrovom,
ko si ga brez slabe vesti
tako naslednji dan pospravil v klet.
Zdaj polagaš svoja jutra v darilno vrečko
in upaš, da ni vidno,
kako odrgnjena so ob robovih.

VANILIJA

Vanilja me spomni na slovo,
na zapiranje vrat, ko so odhajali iz hiše.

Zatem je sledilo olajšanje,

ker je končno spet mir,

ali pa žalost,

ker jih še dolgo ne bom videla.

Vanilja je spremljala tudi mene,

moje korake skozi vrata,

včasih skok skozi okno

in pristanek na mehki travi.

Vanilja me očisti invazivnih misli,

poskrbi, da odidejo skozi zadnja vrata mojih možganov

preko hrbtenjače in ven pri trtici.

Z vaniljo se umivam vsako jutro,

odstranjujem nesnago s sebe,

ostane samo sladek vonj,

ki me naredi neosebno.

Zaradi vanilje me ščemi po celotnem telesu,

ježijo se mi dlake na rokah,

njen okus se mi pretaka po žilah,

obišče vsako celico

in jo pusti nespremenjeno.

Vanilja me zastruplja,
zaradi nje se levim vsak teden,
koža se mi najprej začne lupiti s čela,
na koncu jo praskam s komolcev.

Vsaka plast je bolj intenzivna,
dokler ne začnem trohneti od znotraj.

Propadejo mi jetra in ledvice,
nisem več plodna in ne morem dihati,

a mi ni mar,
kajti jaz sem vanilja.

KAI ŽERJAV:

PREKLET ČAS

in mogoče
sva bila prezgodnja
a hkrati prepozna
da bi se ujela v času
ko spadava skupaj

STRAH PRED IZGUBO

vsako jutro se uležeš na rob moje postelje
pa četudi zgolj za minuto
vsako jutro te močno stisnem k sebi
in ti na uho zašepetam da te imam rad
vsako jutro spustiš pogled proti tlom ko odhajam
in cel dan neučakano čakaš da se vrnem domov
a mene je vsako jutro strah da bo zadnje
zato te močno stisnem k sebi
in ti na uho zašepetam da te imam rad

NIKOLAJ HORVAT:

PIKICA

To je človek,
ta majhna pikica,
ki hodi v korakih in stopa naprej in naprej po tej krogli.

Tako majhna pikica,
ki zgolj poskuša ubežati svoji senci,
zjutraj večji, opoldne manjši,
a hkrati se je veseli,
ker s senco nikoli ni sama.

To je človek,
ta majhna pikica na tej ogromni krogli,
in njeno največje veselje je,
ko lahko hodi v korakih naprej in naprej
– še s kakšno drugo pikico.

LEA PEKLAR:

KAJ JE TEŽKO?

Subjektivno vprašanje.

Odvisno koga vprašaš.

Kaj so tvoje sanje?

Zakaj tako dolgo z njimi odlašáš?

Sebi zaupati,

v sebe verjeti.

Kako nikoli obupati?

In vse višje leteti?

Ne poznam človeka,
ki verjel bi resnično v sebe.

Da bi obnašal se kot reka,
ko ujame jo nevihtno vreme.

Vendar je treba nekje začeti,
čeprav je težko,
da začne v tebi počasi cveteti,
vse kar je v zvezdah zate načrtano.

PASÉ

Občutki,
razmazani v eno,
v sto in v nobeno
v minutki
počutim se izgubljeno.

ni vedno slabo biti izgubljen,
navznoter ali navzven,
le da enkrat najdeš se,
da ljubezen najde te.

Čisti nič,
in popolnoma vse,
bogati kič,
ali drobtinica le.
V duši je pasé.

NIK ŠKORJANC:

(brez naslova)

svet je	ne javljaš	čeprav jo še vedno
zjeban	še sreča	znam na pamet
življenje je	da sem našel	kot tvoj naslov
zjebano	tvojo novo sliko	da ne bi mislil
kličem te	na spletu	da sem čuden
v svoje misli	ne izgledaš več	čeprav sem
in ti	enako	brez tebe
se ne javljaš	ne vem	tudi jaz sem se
vse redkeje	če je to dobro	spremenil –
vse bolj	ampak imam	izgubil sem
megleno	vsaj nekaj	vajeti nad sabo
kličem te	kar lahko prilepim	domnevam
da ti vrnem	na list ciljev	da je s tabo
kar še imam	za leto	pokliči me nazaj
od tebe	2024	da ti vrnem
da prihodnost	ki se nikoli	kar je tvojega
ne bo več tekla	ne bodo	pokliči
nazaj	izpolnili	ali piši
ampak	kličem te	tudi goloba
naprej	ne pošiljam pisem	lahko pošlješ
kličem te	ali vtipkavam	samo
ti pa se	tvoje telefonske	javi se
	številke	

(brez naslova)

sem objekt
brez varovalnega stikala
vrednost ocenjena
na podlagi
čustvene umazanije
ki izpuhteva
in se srka
ter
samoonesnažuje
teža variira
glede na
agregatno stanje
solz
ki v potokih
zamenjujejo kri
ki teče (šprica) (curlja)
iz prazne luknje
v prsnem košu
kjer je bilo
ukradeno
srce
stanje:
rabljeno
podarim

JERNEJ KRAJNČAN:

DREVO

V novo vesolje ustvarjeno življenje,
se v zimsko spanje prebudi,
in raste ter vpija neznano znanje ljudi,
vse dokler na pomlad ne vzklije v luč in pretrga temne
spone.

Mladika nedolžno požene korenino,
previdno tipa, preverja razpoke
in se zanesljivo vpne v misli ljudi,
brez katerih ne zmore, niti ne želi, zrasti v mogočno drevo.

Kot zrelo bitje spozna vrednost okov, ki jih je izbral,
zakaj jih ljubi, zakaj želi dnevno raziskovati njih neome-
jene globine,
v objemu jih, v sreči, žalosti, strastno drži,
ali spusti in razbije, premakne vse korenine, ker so... je...
njegovo zaupanje prodal.

In čeprav veje postanejo trhle, korenine ogromne, toge,
nemične,
se po žilah pretaka življenje, kričanje po še, ker to ni vse,
v očeh se skriva neskončna globina,
ki srka in žre, dokler je.

SEVERINA BRAČKO:

DOVOLJ

Nikoli nisem bila dovolj.
Bila sem barva v črnilu
ali morda dragocena kresnička med kislicami.
A, vendar ni bilo pomembno.
Sijala sem kot najlepši metulj
v soju žarečih neonskih barv
kot luč na koncu temačnega gozda.

A, nikoli nisem bila opažena
v očeh barve viskija.
Nikoli nisem zasijala v njih.
Nikoli nisem odsevala v njih
kakor podoba v ogledalu.

Ni bil moj sij dovolj.
Kot kresnica,
ki nikoli ni bila ujeta
v pravih rokah.

Prestrašena v mraku sedaj
obtičala sem...

(brez naslova)

Rabim te.

Danes kot jutri in vsak naslednji dan.

Ekstremno močno te želim.

Čezmerno dozo rabim.

Aja, da rešiš me te tesnobe!

Sanjam samo še danes.

Resnica preveč razžira kri.

Evforije ni!

Čarobnosti prav tako ne zasledim.

Akcije pa še manj.

Neonske barve,

Iskrice,

Kapljice Red Bulla,

Ogromno vodke.

Le, da greš ti v pozabo.

Izgovori pa s teboj.

Čakam.

Ravnodušnosti se ne zavedam.

Napak prav tako ne.

Aplavz samo za moje usodne napake.

Samo danes še bom...

Velikodušno in slovesno,

Obrisala svoje solze.

Boli zavedanje izgube.

Občutek dveh neznancev.

Danes te bom pozabila.

Alkohol te bo nadomestil.

NINA VINŠEK:

NINA NANA

Pa sem mislila, da si odšla moja Nina Nana,
da sem te končno dokončno položila v globok spanec,
pa sem mislila, da boš tam ostala za vedno.

Pa ne vem, če sem si tega zares želela.

Mogoče samo za nekaj časa.

Da mi daš malenkost miru, da se lahko odpočijem.

Od tebe, ki si v moji glavi tekala gor in dol.

Od tebe, ki si trkala po stenah moje lobanje: naj te spustim
ven.

Saj sem te želela...

Ampak te ne morem...

In te ne smem...

In te ne bom...

Ne bom te spustila,

ker si del mene.

Ne bom te spustila,

ker me dopolnjuješ.

Ker brez tebe Nina Nana,

ne bi bilo mene.

RADA

Rada bi vse.

Rada bi bila to.

Rada bi bila tisto.

Rada bi pojedla cel svet...

Celo znanje, ki ga svet premore...

Rada bi postala to,

rada bi postala tisto.

Rada bi se preizkusila v tem.

Rada bi se preizkusila v tistem.

Rada bi...

Rada bi spoznala,
da sem premajhna za ta svet.

Da ga ne morem pojesti.

Lahko ga le vdihnem.

Malo po malo.

In kljub temu z veliko žlico.

In da spoznam...
da tudi, če ne morem tistega in tega,
da se lahko imam kljub vsemu rada.

ŽENSKA

Zlati žarki jutranje svetlobe sonca so oplazili njeno telo.

Posijali so na vsak košček njene deviško blede polti.

Zlata svetloba je odkrivala zgodbe njenega telesa.

Zgodbe cvetenja.

Svetloba se je kot strasten pogled plazila po občudovanem telesu.

Pogledi so opazili mehek puh, ki je prekrival njeno telo.

Pot sonca se je premikala navzgor, kjer je svetloba srečala napeta stegna obdana z rahlo nagruidanimi hribčki.

Glasba dozorevanja se je nakazovala skozi tanke bele lise na njenih bokih.

Pogled sonca je svoje oči usmeril po poti navzgor, do predela nad boki, ki se je počasi dvigal in spuščal.

Višje od tega so relief telesa izpremenile nežne grudi.

Katerih vrhovi so se ob pihu vetra nagrbili.

Puh na telesu pa okurjepoltil.

Oči sonca so se premikale vse višje in višje.

Ustavile so se na predelu,

na katerem se je dolga linijska vrv,

vrisan v kožo,

ob ritmičnih intervalih premikala.

Višje in višje se je vzpenjala poželenost matere dneva,
tem bliže je bila polnim ustnicam.

Te usne so bile zdravo rdeče,
zavite v porogljiv smehljaj,

ki se je smehljajal svojim sanjam.

Sonce je želelo pogledati še v notranjost njene duše.

Zrcalo duše pa je bilo zaprto.

Saj ona je spala.

NASTJA PODGORŠEK FERČEC: NEKAJ IN NEŠTO

Izjalovita so kolena in razcapano je utripajoče srce v razpoki med časom in preostankom ... med dvema kostema zasidrano na silo – težko je ugotoviti, če tiktaka srce ali čas. Hipoma izgineš, kakor sen snu napove sam sebi bridek konec. Banalnost obstoja prostora in časa presega vse slogovne postopke ... nora bi bila, da ne bi pisala svojih srčnih viškov pomanjkanja, ki tvorijo požirke moje žeje.

Tečem.

Podim se za srcem, kakor stekla lisica, ki je v soju luči izgubila svoj poslednji košček nade za preživetje. Hrom bi se zdel vsak premik, če ne bi žrla makadama, ki se zažira v moje razpoke.

Tečem. Za srcem, ki je prevzel tisti živ delček moje celote.

Teči ni težko. Razlivam se vsaki dan. In požiranje poteptanega makadamskega prahu me ne ovira pri lovljenju pobeglih udov. Pesek razkrajja moja zrkla, ko poskušam zreti predse – razkrajam se jaz, moja duša in moje noge. Vendar tečem. Dobro je teči. Spodobi se teči. Hoja srca ne bi dosegla v večji meri kakor ga ne bo tek. Ne čutim svojih nog ali tal in ne slišim več žuborenja svojih izdihov, ki me s svojo težo tiščijo nad horizont. Tečem in se iztekam skozi luknje svojega življenja v tisto svojo vrzel, v kateri se vedno znova utopim (ljubav).

Tvoje usne poljubljajo moj život, ko moje življenje ne izkazuje svojega srčnega utripa. Vprašaš me, kje sem; včasih odgovorim, drugič me nem odgovor v odnosu do odseva prehití. Moja duša ostaja ocean.

Utapljam se že v presežkih svojih utopitev (volim da volim).

Ko mi nedostaješ, te pogrešam; in pljuvam mesec v mesečino, ko mi tvoj pogled leži na duši, vendar ga ne uspem doseči. Ostajaš moj; čeprav si te delim z zrakom, s časom in odsotnostjo.

DANIJELA KONC:

REGRAT

Pod posteljo včasih najdem predale,
ti so polni bizarnih stvari.
Veliko kar sem in kar sem imela
iz rok mi včasih polzi.

Spreminjam obraze
in ne gledam ljudi.
Mimo mene znani neznani.
Neznano kam se mudi.

Bi pozdravila punco na cesti?
Bi ji namenila nasmeh?
Bi se ji jaz zdela poznana?
Al' b'la bi še ena izmed?

Razpoloženje me večkrat zataji,
pogosto ne vem, kdo sploh sem.
Iz tedna v teden spreminjam
podobo, ki me ne pozdravi.

Perspektive včasih so ozke,
spet drugič široke kot svet.
Pobič na polju pa pravi:
*»Ti si vseeno **moj cvet**«.*

Trnje in lučke kar skupaj cvete,
Nese jih, nese jih višje.
Ustavijo se, ustavijo tam,
kjer sam **ljubiš se tišje.**

SARA PLANINŠEK:

UVODNA BESEDA UREDNIKOV

V zapolnjenih straneh pripovedi, ki se razvijajo kot zapletene

pletence doživetij raznovrstnih protagonistov, boste spoznali delčke mišljenj izbranih avtorjev.

Naj vas vsak list popelje globlje v misli in čustva, kjer se prepletata resničnost in iluzija. V teh čutnih, subtilnih pripovedih boste lahko našli odmeve vsakdanjega življenja, a obenem odseve notranjih labirintov, ki vabijo k samorefleksiji. Od življenja v kaotičnem okolju bolnišnične urgentne sobe skozi oči pacienta, intimnih trenutkih med dvema nekdanjima ljubimcema, do pomena sočutja, skrbi za naravo ter iskanje smisla in orientacije v neznanem.

Vzemite si čas, da se prepustite toku zgodb, ki bodo vaše misli pognale v raziskovanje človeškega bistva in razumevanje širše kompleksnosti doživljanj.

NIKOLAJ HORVAT:

VROČA ČOKOLADA

Ne spomnim se, da bi že kdaj tako snežilo, kakor je tistega večera, ko sem čakal njo. Prešernov trg je postal postelja neštetim snežinkam, ki so kakor srečni zakonci skupaj legli in se tesno objeli. Videl sem do konca svojih prstov, kar je bilo dlje, je pokrila megla in preigravanje snežink. Ledeni december je tistega dne pokazal svoj pravi obraz. Če bi Katarina prišla par minut kasneje, jaz svojega več ne bi čutil.

Najprej sem zaslišal njen glas, nato pa sta se predme naslikala še moker lesk njenih očal in gosto ovit šal. Poljubil sem jo na lice, sicer bi se nama ustnice zlepile. »Dobrodošla,« sem tiho rekel. »Živijo.« Njen pozdrav je za nekaj trenutkov nasledila mrzla tišina. »A greva?« sem naposled vprašal. Pokimala je in si poveznila kapo še bolj na ušesa. »Si dolgo čakal, Jakob?« Čutil sem učinke mraza v njenem glasu, a besede so zopet obvisеле. Približno tako kakor milijoni zvezd za oblaki.

Pred tremi leti sva se spoznala v Ljubljani na fakulteti, tisti večer pa sva imela najino štirimesečno obletnico zaroke. Katarine ne bi zamenjal za nič na svetu, a vedel sem, da ji moram končno zaupati svojo skrivnost. Veliko predolgo se je že vleklo, vse sva si podelila, ta zadeva pa bi naju mogla omajati. Poskusil sem resno razmisliti o tem, kako ji naj povem, a to je bilo nemogoče. Mraz okoli naju je rezal vsakršno misel na ugodje ali sprostitvev. Edini del telesa, ki takrat v eni uri ne bi povsem zmrznil so bile najine dlani. Držala sva se za roke, kakor privarjena, in še bolj kovinsko stopala proti Ljubljani. Želel sem si molčati, a enkrat bo morala izvedeti. »Katarina,« sem izrekel z veliko premalo topline. »Še

par korakov imava, pridi, Cacao je praktično tukaj,« je odvrnila in še bolj sklonjeno hlastala po snegu za trdnimi tlemi. Zelo me je bilo strah in pojma nisem imel, kaj naj naredim. »Počakaj,« sem tiho kriknil. Prestrašeno sem dodal še: »Nekaj ti moram zaupati, pomembno je.« Mislim, da sem imel do takrat plašč že dodobra premočen od snega. Močnejše sem jo stisnil za roko, razumela je, da se želim ustaviti. »Prosim te, Jakob, pridi! Mrzlo je kot v peklu. Mi notri poveš.«

Res sem se počutil, kakor da sem v peklu. Kako sem si takrat želel, da bi se mogel zapreti pred celim svetom in zgolj biti. Sam, v tišini, kjer bi mi bilo dovoljeno molčati, kjer mi ne bi bilo treba vedno znova požirati tesnobe, ki se je nabirala v meni. Z dlanmi sem si še močnejše zategnil šal, samo da bi se zdelo, da stiskanje, ki ga čutim prihaja od zunaj.

»Mar res ne more počakati?« je sedaj veliko resneje vprašala. Odgovor je verjetno že poznala. Ker nisem zmogel takoj ustreči njeni prošnji za odziv, sem začel neumno stopicati po snegu. Ne toliko, da bi odvrnil njeno pozornost z mojega prestrašenega obraza, temveč bolj zato, ker so mi stopala že ledenela. »Moram ti nekaj povedati,« sem zopet preveč brez konteksta podal strašljiv začetek moje izpovedi. Prav nenavadno mi je bilo, kako težko je včasih spregovoriti, čeprav je tvoj sogovornik najprijaznejša oseba, kar jih poznaš. Hudo mi je bilo čutiti, kako se bojazen poseda v moje srce kakor hladna noč na ljubljanske ulice.

»Verjetno sem neploden. Ko sem imel šest let, so ugotovili v bolnišnici, da nisem imel spuščениh mod, nato sem bil operiran in je sedaj vse v redu, a je zdravnik razložil moji mami, da ne ve, ali bom lahko sploh kdaj imel svoje otroke.

Tega me je že od nekdaj neznansko strah in ne vem, ali boš sedaj razdrla zaroko, ker vem, kako rada bi imela svoje otroke in ne želim, da trpiš zaradi mene.« Niti delčka svoje misli nisem izrekel naglas. Nisem mogel, ujet sem bil v tesnobo, v tistem trenutku je bilo težko verjeti, da me kdorkoli lahko reši. Potegnil sem jo k ograji in se ustavil za prodajalno, kjer so oktobra še pekli kostanje, da sva imela malo zavetja. Nekako je razumela, da mi je težko, zato mi je znova prišla naproti. »Kaj mi želiš povedati?« Njene besede so bile prijazne, sam pa sem se počutil, kakor da se utapljam v sajah kostanjev, ves črn sredi bele planjave. »Katarina, jaz sem ...«

»Vem,« me je prehitela. Osupel sem in se pogreznil še za par centimetrov globlje v sneg. Prstov nisem več čutil, zdelo se mi je, kakor da bom kaj kmalu tudi oslepel in oglušel. Pred popolnim obupom me je branila le še zaročenost njenih očal. Tako vsaj nisem videl oči, ki bi me s pogledom učile, kako si moram odpustiti, jaz pa bi zaradi nemoči še bolj razpadal. Mogoče bo vse lažje, ko bo enkrat izvedela, sem pomislil. Morebiti se moram samo zbrati in bo vse dobro. Saj pa je rekla, da že ve. Ona ve. Le kako je lahko vedela? »Vem, Jakob,« je začela, »tvoja mama mi je povedala za to. Razumem, da te skrbi, kako bom to sprejela, res ni majhna stvar, a ljubim te. Veliko lahko prestaneva skupaj, majhna sprememba v življenju naju ne bo ustavila. Sicer pa sem dejansko presenečena, kako strah te je bilo povedati, saj si se vendar sam odločil za to.« V tistem trenutku se je vse upanje, da je rešitev blizu stopilo. Zlilo se je po snegu in hipoma zakrknilo za vse večne čase. »Z veseljem bom šla s teboj,« je še dodala.

»Katarina, o čem govoriš, kaj ti je povedala mama?« Misel, da sem se sam odločil za kaj takega mi je parala dušo. Kako bi lahko

bil nekdo tako podel? Tako prazen. Prešernova noč je zavzela kamrice mojega srca. Čakal sem še poslednji udarec, ki bi mi naposled dovolil, da se onesvestim. Udarec je res prišel, a žal nisem izgubil zavesti. »O Ameriki govorim, Jakob. Vem, da so te sprejeli na NYU in boš jeseni začel z doktoratom iz filozofije. Pravim ti, šla bom s tabo. Vse bo dobro, ne skrbi.«

Ko bi Katarina takrat vedela, kako brezsmiselno so zvenele vse dobre želje, kakor je ne skrbeti, in biti miren, bi verjetno začutila mojo bolečino. Takrat bi spoznala moj svet, v katerem ni več navdušenja nad življenjem, sploh pa svet, v katerem ne bo nobenega novega življenja. »Ja,« sem neznosno zlagano dihnil med snežne kepe, ki so mi udarjale po obrazu. Ona se je nasmehnila, jaz pa sem komaj čakal tiste blažene ure, ko bom lahko v miru in brez prestanka spet jokal v svojem stanovanju. Če bi v tistem trenutku umrl, bi bilo sicer bedno, a vseeno malo lažje. Bilo bi tiho, toplo, mirno. Takrat pa je v meni bučalo hladno morje misli, ki nikoli ne bodo dosegle obale izrečenosti. Zdelo se je, kakor da sleherna sapa obrača jadra stran od pristanišča. Prenehalo je snežiti, vendar tega sploh nisem opazil. Bil sem tako sam. Veliko raje bi bil snežinka, ki se lahko med milijoni izgubi. In se pretvarja, da so kakšne izmed njih njeni otroci.

»Vidiš, sem ti rekla, da bo vse v redu. Amerika mi je kar všeč.« Nisem je poslušal. Vstopila sva v kavarno in naročila za vsakega eno vročo čokolado. Ko naju je natakar pri mizi v kotu postregel, se je spotaknil in vroča čokolada je zletela po mojem mednožju. Hitro se je opravičil: »Oprostite, gospod! Zelo mi je žal.« Pogledal sem proti Katarini. »Tudi meni.«

SARA PLANINŠEK:

TRIMESEČJE

»Kako dolgo si čakala, da mi poveš?«

»Tri dni,« sem rekla, moj pogled pa je ostajal uprt skozi okno. Ulica pred hišo je bila tiha in osamljena, strehe hiš preko ceste, so že bile prekrite z debelo plastjo snega. Osvetljene ulične svetilke, ki so rumenkasto osvetljevale pešpot, pa so bile videti kot majhne zvezde v temni, zimski noči. Počasi padajoči snežni drobci so ustvarjali novo plast snežne odeje na okenski polici. V ušesih mi je odmevalo škripanje vratnih tečajev na drugi strani hodnika. Pozabila sem že, kako nadležen mi je ta zvok.

»Tri dni?« s pogledom mi je dal vedeti, da mu moj odgovor ni dal zadostnega pojasnila. Pokimala sem, »tri dni,« sem ponovila, s pogledom še vedno zaverovana v nočno, zimsko idilo, ki se je razprostirala zunaj okna, skozi katerega sem začutila rahel piš vetra, ki je nežno zamajal kičaste zaveses. »Ja, ja, točno tri dni, odkar vem,« sem dodala, »nisem te hotela vznemirjati na poti.«

Prikimal je z razumevanjem, hkrati je bilo v njegovih črnih zenicah zaznati nekaj drugega, nekakšno nemirnost. V roki je držal staro knjigo, ki je že davno izgubila svojo prvotno čvrstost. Robovi platnice so bili razpokani in potrgani, kot bi jo prebral že nešteto krat. »Od tega je že dva meseca, kajne?« je vprašal, s pogledom še vedno uprtim vame. »Morda malo več,« sem odgovorila, čeprav sem se zavedala, da to ni bil popolna resničen podatek. Od tega so že skoraj polni trije meseci. Ponovno je prikimal in se usedel nasproti mene. Glavo je nagnil rahlo naprej, proti tlam, nežno spustil pogled, kot bi se potopil v globino svojih misli. V nastali tišini sem slišala le lastno utripanje srca. Skozi okno sem še naprej opazovala snežne pahulje, ki so mehko padale na tla.

Njegova prisotnost mi je prinašala nekakšno notranjo toplino, čeprav se še nisem popolnoma sprostila. Bilo je že nekaj časa, odkar sva bila nazadnje skupaj.

Prisotna je bila tista prijetna napetost, ki jo občutiš, ko ponovno srečaš nekoga, ki ti je nekoč veliko pomenil. Nikoli nisem želela, da se njegova družina na kakršenkoli način razdre, zato se mi je, do današnjega dne zdelo smiselno, da je bila tista noč – najino zadnje srečanje. Preživela sva jo na obali, ob tihih valovih, ki so nežno božali najini združeni telesi. Najini poljubi so bili sladki in strastni, a hkrati grenki, saj sva oba čutila, da se najina, nikoli dovolj resnična zveza, prelamlja. Objela sva se, tesno stisnjena drug ob drugega, in gledala v nočno nebo, polno zvezd. Besede so bile nepotrebne, saj sva se predobro zavedela dejstva, da se morava posloviti. Spomnim se trenutka, ko sem ga naslednji večer opazovala, kako odhaja. V desnici je držal to staro, obrabljeno knjigo. Dvomim, da jo je prebral na poti domov. Morda je še zmeraj ni dokončal. Tisti dan nisva veliko govorila. Tudi na čas slovesa, si nisva izmenjala nobenih obljub ali ličnih fraz. Poslovila sva se s preprostim: »Adijo.« Nato je nežno rekel: »Bi morda želela skodelico čaja, da se pomiriš?« Prikimala sem, njegov obraz pa se je razsvetlil z nežnim nasmehom. Na mizo je odložil knjigo, vstal in se napotil v kuhinjo.

Imeti ali ne, Ernest Hemingway, sem šele sedaj uspela razbrati komaj viden naslov dela. Ne deluje kot vprašanje, bolj kot odločitev. Zavzdihnila sem in se naslonila na stol. Udobja nisem čutila. Vsaka ostra ploskev in trda površina tega stola je krepila občutek togosti in trdote, ki se je prenašal na vsak centimeter mojega telesa.

Medtem ko je pripravljaj čaj, sem zaznala šibko žvižganje vode, ki je vrela v kotličku. Sneženje zunaj je pojenjalo in tišina, ki je zavladovala v sobi, se je za nekaj trenutkov še bolj razprla. Vonj po čaju se je počasi prikradel s kuhinje kot nežna pesem, ki se počasi razvija in te popelje v svoj topel raj. Njegovi koraki so na trdem parketu zveneli kot rahel šepet ob žvenketanju žličk, ki sta udarjali ob rob skodelic, in melodijo, ki se je razvijala v ritmu mehkega mešanja. Vrnil se je s skodelicama vročega čaja, in ju nežno položil predme na mizo. Prijetno dišeča para se je vzpenjala v zrak, ustvarjajoča oblak arome, ki naju je obkrožal. Naslonila sem se nazaj, noge pa položila na pručko. Njegova prisotnost je postajala vse bolj prijetna. S pogledom mi je zdrsnil čez dlani in prste, ki so, prepleteni objemali trebuh, kot bi ga varovala pred vsemi skrivnostmi, ki so se skrivale v njem. Tiho je vprašal: »Ali si jezna name?« V njegovem izrazu sem zaznala negotovost, vendar je njegov nasmeh ostal pristen, brez vsakršnih mask ali pretvarjanja. »Ne, nisem jezna,« sem nežno odgovorila. Na obrazu sem poskušala zbuditi nasmeh, ki je obstal, a nekoliko prisiljen in sramežljiv.

Zunaj je ponovno močno zapihalo, svetilka nad nama se je rahlo zamajala. Senca, ki jo je metala na steno, se je gibala v ritmu pihanja vetra. Tudi on se je s telesom obrnil na stolu, svoj pogled pa uprl skozi okno. Njegove oči so se nekoliko zbistrile, ko je gledal v zasneženo noč, nato pa rekel nekaj, kar je izražalo njegovo razumevanje do mojega stanja: »Včasih se pač moramo soočiti z življenjskimi viharji, da lahko cenimo mirne trenutke.« Njegove besede so odzvanjale v moji glavi kot nalašč neprebrano sporočilo, ki se na zaslonu mobilnika kot opomba pojavi še vsaj trikrat. Ostala sem tiho. Njegova modrost je prežemala ozračje med nama in mi dajala občutek, da sem na pravem mestu ob pravem času.

Vstal je in se mi počasi približal. »Veš,« je nadaljeval z govorjenjem, »srečen sem, da je otrok moj.« Njegov glas je zvenel toplo in iskreno. Ganil me je do solz. Počepnil je obme in mi z levico oprijel koleno, prosto dlan pa mi nežno položil, na komaj viden, izbočen trebušček. Slišala sem njegovo umirjeno dihanje, medtem se je umiril tudi veter zunaj, sneg pa je še naprej padal, in ustvarjal čarobno pokrajino, ki je bila tako spokojna in nežna, kot njegova prisotnost ob meni. Topel občutek, ki se je širil po moji koži tam, kjer so se dotikale njegove dlani, me je prevzel. Njegove oči so se zazrle v moje, kot da so iskale nekaj globljega, nekaj, kar bi razkrilo moje najbolj skrite misli. Nasmehnila sem se, tokrat iskreno, in izrekla: »Hvala, ker si z nama.« Njegov odgovor pa je bil prav tako iskren in preprost: »Vedno bom z vama.« Stavek je zvenel kot odločitev.

DOMINIK ŠKRINJAR:

BILO JE PRVIČ

Bil je avgust. Po skoraj enem letu od najinega prvega zmenka, sem se odločil, da ga povabim na morje. Ker je v začetku tega meseca v njegovi službi veljal štirinajstdnevni kolektivni dopust, sva se odločila, da ga preživiva skupaj. Moja starša ga sicer nista poznala, a sem ju vseeno uspel prepričati, da me pustita z njim na morje. Celu zaupala sta mi ključke naše počitniške hiše na Hrvaškem, kar mi je dalo misliti, da počasi postajam nekoliko bolj samostojen in odgovoren, celo mislil sem, da sem odrasel, čeprav sem jih takrat imel zgolj triindvajset let in je on bil moja prva prava ljubezen.

Prtljage sem imel toliko, da me je kar zvijalo v trebuhu, deloma pa najbrž tudi zaradi navdušenja, da bom lahko z meni ljubo osebo preživel skoraj cela dva tedna ob pljuskanju morskih valov in s peskom med prsti ter z mislimi, ki bodo polne radosti, veselja in brezskrbnosti. Pot do njega je bila dolga, a sta ti dve uri vožnje do dežele belih brez, praktično ob meji s Hrvaško, takrat minile v hipu. Ko sem prispel, sva vso najino prtljago zložila v njegov prtljažnik, preprosto želel je prevzeti krmilo in meni je bilo tako tudi všeč, najbrž zato, ker sem zaupal njemu bolj kot sem zaupal samemu sebi. »Ali si pripravljen?« se je zaslišal njegov odločen moški glas. »Seveda, kot še nikoli,« sem mu nagajivo odvrnil. Odvil je volan, zapeljal s parkirišča pred njegovim blokom in že sva bila na poti.

Ustavila sva se nekje ob avtocesti, v lokalu, ki ga sicer prej nisem poznal. »Bom spil eno kavo, tiste dobre sendviče pa imaš tako ti?« je po uri in pol vožnje odvrnil. Ko sva se usedla za mizo, je nadel svoja sončna očala in prav všeč mi je bilo, kako

zelo na široko je odprl svoje noge, kot da bi želel izkazati svojo dominantnost, čeprav sem vedel, da je v resnici zelo skrbna in nekoliko perfekcionistična oseba, ki ima preveč rada pravila in red. Kljub temu ali ravno zato sem se z njim vedno počutil varno in sproščeno – kot da se je takrat zame ustavil čas in da vsakodnevne skrbi niso bile več moja stvar. Prispela sva šele proti večeru, saj sva tisti petek odrinila na pot takoj po mojih seminarjih na fakulteti in njegovih službenih obveznostih. Pripravila sva večerjo, jaz sem medtem še preoblekel posteljo v svežo posteljnino in kmalu po ščetkanju zob sva zaspala v žlički najine utrujenosti.

Naslednje jutro sem se pretvarjal, da še spim, saj sem želel, da me zbudi njegova topla dlan na mojih deških licih. »Kako si spal, mali kalimero?« sem na koncu vendarle zaslišal njegove besede in z usti me je poljubil na moje čelo, v roki pa je držal skodelico omamne kave, katere vonj je zajel celotno spodnje stanovanje v hiši. »Ali že res moram vstati?« sem ga vprašal, on pa je le odložil skodelico na nočno omarico in se stisnil k meni pod odejo, da je zagrel moje (že tako zelo ogreto) telo. Zdelo se mi je, kot da sva ustvarjena drug za drugega in vanj sem bil zaljubljen enako močno kot pred letom dni, ko sem ga prvič zagledal. Bilo je tudi prvič, da sem občutil ljubezen v takšni obliki kot sem si jo vedno želel.

Prvi dan na plaži je minil hitro, saj sva bivala le nekaj slabih sto metrov od glavnega dogajanja, zato sva se naslednji dan odločila, da jo raziščeva še nekoliko bolj. Imela sva penaste blazine, na katerih sva ležala v senci mogočnih borovcev. Njegova je bila zelena, moja modre barve in po enournem plavanju sva se na njih želela odpočiti. Popila sva nekaj vode z limono in nekaj

kosov lubenice, ki sva jo zjutraj kupila na tržnici. Plaža je bila precej polna, bolj kot bi sicer njemu bilo po godu. »Ali lahko prosim svojo blazino daš malo bolj na desno?« mi je naenkrat po tiho rekel. Ker sem mislil, da se tudi on želi umakniti iz sence, da bi ga posušili sončni žarki, sem seveda ubogal. Nato sem se želel spet malce približati k njemu, saj me je prijetna morska tišina z občasnimi sozvoki vriskanja otrok in sproščenimi, a glasnimi pogovori med temperamentnimi Slovenci in Hrvati na plaži, nekoliko uspavala, prijeten obalni vetrič pa me je ravno toliko obregnil, da sem ob hladu dobil kurjo polt. »Zakaj si tako blizu?« me je vprašal. »Ali bi želel še bolj na sonce, sem ti v napoto?« sem odvrnil. »Ne, samo ne želim, da mislijo, da sva skupaj,« je strogo pripomnil. Nekoliko prizadeto in užaljeno sem se obrnil na desno in on je kmalu zatem ob branju knjige malce zadremal, jaz pa očesa, seveda, nisem niti zatisnil. Občutek sem imel, da se me sramuje ali pa se morda sramuje celo samega sebe, preprosto nisem ga mogel razumeti.

»Morda pa le preveč silim vanj?« sem si rekel. »Ali pa so krivi ljudje, saj ko sva sama običajno ni tak,« sem nadaljeval. »Ali je morda okoli kdo, ki bi ga on lahko poznal?« sem tuhtal. Nato sem se odločil, da grem na krajši sprehod in si zbistrim misli, saj je ob vsem glasnem dogajanju na plaži bilo to sicer nemogoče.

Ko sem se po dobrih dvajsetih minutah vrnil do najinih blazin, je on, sicer že buden, vneto požiral besede na straneh knjige, ki jo je prej prebiral. »Kam pa si odšel?« me je malce zbegano vprašal. »Malce sem šel naokoli, da vidim kam pelje ta plaža,« sem se zlagal. Plažo in pot sem namreč poznal zelo dobro že odkar sem prvič tam preživel svoje poletje.

Prav nerodno mi je bilo, da bi se ulegel poleg njega, še posebej zato, ker sta zaradi vetra in njegovega premikanja med spanjem bili blazini zopet blizu. »Ura bo kmalu poldne, a si že kaj lačen?« sem ga v manjši zadregi vprašal. »Imaš prav, greva skuhat kosilo, vročina bo kmalu postala neznosna,« je odgovoril. Pripravila sva njoke s pečeno zelenjavo in koščki piščanca, katerim sva dodala še začimbe in na soncu posušen paradižnik. Šlo je za recept moje mami. Jed sva pripravila skupaj in spet me je prevzelo navdušenje nad najinim usklajenim delovanjem v kuhinji. Tudi on je rekel, da sva dobra ekipa, kar me je precej pomirilo in mi vnovič vlilo upanje v najin odnos.

Po kosilu je on pomil posodo, jaz sem poskrbel za smeti. V dnevni sobi se je nato ulegel na kavč in jaz sem skočil v kopalnico, da si umijem zobe. Vnovič sem se spomnil na dogodek na plaži, ki je bil zgolj le eden v nizu mnogih podobnih dogodkov po katerih sem vedno znova ostal prizadet in z močnim občutkom nezaželenosti in zavračanja z njegove strani. Šele ko sem se zagledal v kopalniško ogledalo, sem opazil kako zgaran in izčrpan sem v resnici bil. Odnos z njim je bil res kot dan in noč, včasih sem imel vse, spet drugič sem imel občutek, da me od znotraj nekdo žre. Počutil sem se kot ptica v zlati kletki, iz katere ne more, predvsem zaradi slepega zaupanja v boljši jutri pa ne želim oditi.

On je ležal na kavču in brskal po svojem telefonu, jaz pa sem si še vedno umival svoje zobe. »Pridi se malo pocartat,« me je povabil k sebi. »Pridem takoj, samo še ponitkam si zobe,« sem nemudoma odvrnil. Po nekaj minutah sem prišel iz kopalnice in se obrnil na levo proti dnevni sobi. Zagledal sem ga na kavču

kako še vedno vneto išče nekaj na svojem telefonu. »Jutri bi lahko odšla na tale zaliv, bo morda nekoliko manj ljudi, kaj praviš?« je predlagal. Jaz sem samo nemo stal in nisem uspel ničesar izustiti. »Vidim, da je v bližini celo svetilnik, to bi lahko bilo kar romantično,« je dejal. Ker tudi po tem, kar je rekel, nisem ničesar odvrnil, je pogled s telefonskega zaslona preusmeril vame in zagledal moj obraz. »Ali je kaj narobe, nekako tiho si bil danes med kosilom?« mi je nežno rekel. Ko sem jaz zatem zagledal njegove oči, so me prevzela močna čustva žalosti in obupa. Preprosto nisem se več zmožel zadržati in iz mene se je ulilo solz kot še nikoli do sedaj. Bilo je prvič, da me je videl jokati. Prestrašeno me je gledal, nato pa me je stisnil k sebi. Zaradi hlipanja in lovljenja sape med jokom nisem uspel sestaviti niti enega stavka. Gledal je naravnost v moj obraz, jaz pa sem njega zaradi solz, komaj videl. »Zakaj me nisi danes hotel imeti tako blizu ob sebi, kot me imaš sedaj?« sem naposled le uspel vprašati. »Ali se me sramuješ?« sem še dodal, ko sem jok in solze nekako uspel vsaj malce prekiniti. Obrisal sem si jih in mu pogledal v obraz. Začutil sem njegove roke, ki so me objele še bolj tesno, a so me kmalu spustile iz objema in zakrile njegov obraz.

Naenkrat je njegova bleda koža postala rdeča, prav tako njegove oči, slišal sem hlipajoč zvok, tresoč ustnice in še bolj tresoč roke, ki so skušale čimbolj zakriti njegov obraz. In slišal sem jok. Bilo je prvič, da sem slišal jokati odraslega moškega. Čeprav je bil visok dobrih stotriindevetdeset centimetrov, star dobrih osem let več, imel na videz urejeno življenje z lastnim stanovanjem, ugledno službo in novim avtom, so solze izpod njegovih dlani tekle, kot da bi zajokal prvič v svojem življenju.

Ko sem za trenutek uspel razpreti dlani z njegovega obraza, me je prevzela silna žalost in vnovič so tudi meni pritekale solze. Objela sva se in brez besed točila solze v objemu še vsaj naslednjih petnajst minut.

Ne pomnim, da bi kdaj zase ali za koga drugega pretočil toliko solza. Medtem se mi je od pretiranega globokega dihanja skozi usta celo zvrtilo. Čez nekaj časa sva bila tako izčrpana in utrujena, da preprosto nisva več zmogla jokati. Kavč je bil premočen, midva pa sva se prijela za roke, medtem ko sva gledala v strop in ležala drug zraven drugega. »Sovražim se, ker te ne morem ljubiti tako zelo kot ti ljubiš mene,« mi je dejal s solzami v očeh. Nisem vedel, kako mu naj odgovorim.

Bilo je prvič, da sem z nekom doživel tako intenzivna čustva v tako kratkem času. Imel sem ga rad, najbrž bolj kot sebe. »Želim si, da bi lahko bila skupaj brez kakršnihkoli ovir,« sem mu naposled le odvrnil. »Kako bova nadaljevala, kaj bo z nama?« me je vprašal. »Nisi tisti, ki ga iščem, ampak si mi prirasel k srcu in si postal del mene,« je rekel in me gledal naravnost v moje rdeče, utrujene oči. »Takšno nadaljevanje naju vodi v pogubo,« je še dodal. Kljub vsemu sem bil še vedno presenečen in prizadet, ko je vedno znova izrekel iste besede, jaz pa sem vedno znova upal, da jih slišim zadnjič. »Ne želim te izgubiti, ampak ti ne morem dati tega, kar si želiš od mene,« je še dodal. Na tej točki sem bil dokončno potrta in obupan. Tudi jaz sem se zavedal, da tak odnos ne vodi nikamor in da njegovih čustev do mene ne morem spremeniti, ne glede na to, kako zelo se trudim. Prav tako je pred nama bil še dober teden počitnic in strah me je bilo, kaj bom rekel staršem, če se bom po treh dneh vrnil domov. »Verjemi, da tudi meni ni lahko. Morda vseeno poskusiva izkoristiti te pros

te dni, da se imava lepo, saj sva vendarle dobra ekipa in v tvoji družbi mi je prijetno,« sem milo odvrnil in skušal nekako ohladiti situacijo. »Imaš prav, imejva se lepo kot sva se do zdaj, tudi če bo zadnjič.« Ni mi preostalo drugega, kot da požrem slino in s cmokom v grlu pristanem na to. Objel sem ga, on me je poljubil na čelo in zaspala sva na kavču.

V tednu, ki sva ga nato preživela skupaj, je bilo naravnost fantastično. Popolnoma brezskrbno sva doživela veliko lepih trenutkov – od odkrivanja bližnjih mest, neokrnjene narave, mestnega vrveža, poslušanja podvodnih orgel do spoznavanja novih ljudi in preizkušanja odličnih morskih jedi v izvrstnih restavracijah. Ob večerih sva se sprehajala po mestu, plesala ob zabavnih ritmih dalmatinske glasbe, ob jutrih pa sva se strastno ljubila in živela sva, kot da jutrišnjega dne ne bo – brezskrbno, predano in uživaško. Odkrila sva zaliv, ki je z avtom bil od glavne plaže oddaljen le deset minut, tekom dneva ga je obiskalo le nekaj posameznikov, ob večerih pa je bil skoraj vedno zapuščen.

Dan pred odhodom sva preživela v tem zalivu in bilo je prijetno in sproščujoče, kristalno čista morska gladina pa je klicala po tem, da skočiva v njo in izkoristiva še najin zadnji skupni dan. Popoldne se je bližalo h koncu in odpravila sva se nazaj do hiše, prav tako tudi večina ljudi, ki je tisto popoldne bila v zalivu. Ko sva prispela, sem skočil pod tuš, in ker sem imel povsod zrna peska, med drugimi tudi v laseh, sem potreboval kar nekaj časa, da sem se dodobra očistil. Ko sem stopil izpod tuša in je vodna para zameglila ogledalo, sem odprl okno in na bokih sem začutil mrzle roke in tih glas, ki mi je zašepetal na uho: »Zelo lepo dišiš, ampak škoda, da si se tako trudil odstraniti ves pesek s sebe.« Rekel je, da me bo počakal v avtu. Bil sem popolnoma zmeden, ampak sem

kmalu zatem vseeno prihitel in se usedel na sovoznikov sedež. Celo pot ni rekel ničesar.

Ko sva prispela, je ugasnil luči od avta, me prijel z eno roko in z drugo pograbil košaro. Ker je bilo temno, sprva nisem prepoznal okoliša, a ko sem zagledal gladino vode sem vedel, da gre za najin zaliv. Iz košare je vzel najino večerjo – pripravil je sirni narezek, narezal je tudi sadje in spekel svež kruh, bilo je res romantično. Nato je odprl steklenico najinega najljubšega belega vina in nazdravila sva. »Res ne morem verjeti, kako si se potrudil zame,« sem vzhičeno odgovoril.

»Samo zate, moj kalimero,« je dejal. Ko sva spila vsak svoj kozarec vina, si je slekel hlače in slekel sem jih tudi jaz, ker sem mislil, da bova skočila v vodo, a on ni imel ničesar pod njimi. Slekel je moje spodnjice, me povlekel na stran in me v pesku začel strastno poljubljati. Ni trajalo dolgo, da sva zagrela tla pod nama in občutek sem imel, kot da sva se ljubila sredi največje vročine v dnevu.

Lahko, da naju je takrat kdo gledal, pa nisva vedela, a meni je bilo popolnoma vseeno, ker sem mu bil popolnoma predan. Ko sva končala, sva zadihana obležala v objemu peska. Ker sva se želela malo ohladiti, sva zaplavala v morje, takrat seveda popolnoma gola. Po nekaj trenutkih v vodi me je objel k sebi in me poljubil, medtem ko je na naju sijal mesec. Videl sem njegov obraz in njegovo srečo v očeh, ki so me prebadale s svojim nočnim sijajem. Bilo je prvič in morda tudi zadnjič.

LARA MORI:

ŽELVA PO IMENU SOFIA

Bil je lep sončen dan. Deček je ravno pomival posodo ter zamišljeno gledal skozi okno, ko je z delčkom očesa opazil nekaj velikega. Ta velika stvar se je počasi premikala po plaži, kot bi nekaj iskala. Od začudenja je spustil posodo iz roke, zaklical mami, da gre samo na plažo in že izginil skozi vrata, še vode ni utegnil zapreti.

Kolikor hitro je zmogel, je tekel proti veliki premikajoči stvari. Ko je končno prišel dovolj blizu, da je videl kaj to je, je glasno zasopel. Bila je prava živa morska želva. Deček je za nekaj časa kar zmrznil na mestu, saj želve še nikoli ni videl od blizu. Spogledala sta se, a želva je bila preveč utrujena, da bi poskušala zbežati pred neznanim človekom. Upala je samo na najboljše ter začela kopati veliko, globoko luknjo. Deček jo je z zanimanjem opazoval. Imel je nekaj strahu v sebi pred to novo podobo, a ga je radovednost premagala. Približal se ji je ter ji začel pomagati kopati luknjo. Opazil je, da je želva od presenečenja obstala, a je kaj hitro nadaljevala s kopanjem. Kar naenkrat pa je spregovorila: »Zakaj mi pomagaš? Ali sploh veš kaj delam?« Deček je poskočil, saj ga je to zelo presenetilo. Jecljajoč ji je odgovoril: »Videl sem, kako si utrujena in sem se odločil, da ti bom pomagal. Žal pa ne vem kaj delaš.« Želva se je prijazno nasmehnila in rekla: »Hvala. Moje ime je Sofia pa tvoje?« Deček je odgovoril: »Živijo. Meni pa je ime Maks. Sofia, zakaj pa kopljeva to luknjo, če ni skrivnost?« Sofia se je malo prestavila sem ter tja in rekla: »Tukaj bom izlegla svoja jajčeca, iz katerih se bodo izlegle čudovite majhne želvice. Ampak sem v velikih skrbih, če bodo sploh lahko varno prispele v morje in odplavale dogodivščinam naproti.« Maks jo je začudeno pogledal, Sofia je razbrala v

njegovih očeh, da hoče vedeti še več, zato je nadaljevala: »Veš Maks, malim želvicam preti toliko različnih nevarnosti, da od 1.000 želvic, doživi le ena visoko starost. Veš zakaj sem bila tako utrujena, ko si prišel sem? Ker sem v zadnjih nekaj dneh bila že na petih plažah in je to prva, ki se mi zdi vsaj malo bolj primerna za odlaganje jajčec. Na vseh plažah je toliko smeti, da skoraj ne vidiš ven iz njih, vsepovsod je polno ljudi ter močne svetlobe, ki prihaja od luči. Tudi ta plaža ni veliko boljša, a nimam več veliko časa. Skrbi me, da se želvice sploh ne bodo izlegle, saj bo tu za njih prenizka ali previsoka temperatura. Veš, na male želvice ima podnebje velik pomen že pri izleganju, in vsako leto se temperature drastično spreminjajo zaradi raznih plinov, ki jih spuščate v ozračje ljudje, to nam želvam in mnogim drugim živalim zelo škoduje. Tudi, če se želvice izvalijo, so tu še vseeno smeti, ki jih je polna obala ter tudi morje. Toliko mojih prijateljic je že umrlo, ker so se zapletle v smeti ali pa so jih pojedle in jim nisem mogla pomagati. Tudi pri malih želvicah je tako, da jih veliko poje majhne koščke plastike in poginejo. Seveda so tu tudi naravni sovražniki, kot so ptiči in morski psi, a vseeno bi veliko več želvic preživel, če bi ljudje malo bolj pazili. Vedno, ko se predam tokom morja, je v meni strah, da se bom nekam zapletla in mi nihče ne bo mogel pomagati. Srčno si želim, da bo vsaj nekaj mojih otrok varno prišlo do morja ter v njem tudi dolgo živel.« Maks je vse to poslušal z odprtimi usti. Ni mogel verjeti, kaj je pravkar slišal. Nikoli si ni mislil, da toliko malo morskih želv preživi in to zaradi ljudi. Sam še nikoli ni odvrigel nobene smeti na plažo ali kamor koli drugam izven koša, saj ga je tako naučila mama, in za to ji je bil v tem trenutku neizmerno hvaležen. Hitro ji je odgovoril: »Hvala, ker si me zdaj naučila toliko novega.

Nikoli si ne bi mislil, da ste želve in tudi druge živali v tolikšni nevarnosti zaradi onesnaževanja. Mama me je naučila, da nikoli ne onesnažujem in res nisem, a naučila me je tudi, da je potrebno drugim pomagati. Odločil sem se, da bom s pomočjo družine in prijateljev očistil to plažo, da na njej ne bo niti kančka smeti in tako želvam omogočil malo večjo možnost preživetja. Tega se bom lotil kar danes.« Želva se mu je na veliko nasmehnila ter rekla: »Hvala Maks. Ne veš koliko mi to pomeni.« Maks je že hitro tekel domov. Bil je tako navdušen, da bo lahko nekomu pomagal in mogoče tudi rešil nekaj življenj. Hitro je poklical mamo ter sestro in jima povedal, kaj vse se je zgodilo na plaži. Čeprav mu nista popolnoma verjeli, sta se vseeno strinjali, da bosta pomagali počistiti plažo. Poklical je tudi svoje prijatelje in vsi so se strinjali. Žal se je že začelo temniti, zato so se odločili, da začnejo čistiti jutri zjutraj. Maks je to noč težko zaspal, saj je komaj čakal na jutrišnji dan. Takoj, ko se je prebudil, je skočil iz postelje, se oblekel ter prebudil tudi mamo in sestro. Skupaj so se odpravili ven, kjer so jih pričakali tudi Maksovi prijatelji. Maks je hitro stekel k luknji, a želve ni bilo več tam, notri pa je ležalo mnogo majhnih jajčec. Zadela ga je žalost, a vedel je, da ga čaka pomembna naloga, zato se je takoj lotil dela. Vsi so pridno čistili in res kmalu na plaži ni bilo niti ene smeti. Vsi so bili presrečni, Maks pa še najbolj. Tudi vsak dan za tem, je šel na plažo in pobral vsako smet, ki jo je veter prinesel.

Nekega jutra, ko je ponovno prišel na plažo pa je presenečeno obstal, saj je bila luknja prazna. Od veselja je poskočil ter si zaželel, da so vse prispele varno v morje. Od takrat naprej, je vsakemu, ki ga je videl onesnaževati, povedal to zgodbo. Vedel je, da bo skupaj z želvo Sofio spremenil svet.

BRANKO CVIRN:

ODLOMEK IZ NE, NE ZGODBA

Poskušam najti žarek svetlobe! Vidim blede meglico. Trudim se razločiti zvoke! Slišim nerazložljivo šumenje. Rad bi premaknil telo. Ne morem! Izrekel besedo. Ne uspe mi! Ob meni in v meni ni ničesar, na kar bi se lahko oprl. Sva le jaz in neznan svet. Misli mi begajo sem in tja, občutki se med seboj prerivajo in zlivajo. Ne vem od kdaj sem tu, ne kje sem, kako dolgo bom. O sebi vem zelo malo, najbrž najmanj, kar še lahko, da se zavedam, da sem.

Poskušam najti središčno točko, na katero bi se lahko oprl, in okoli katere bi se vrtel moj svet. Kljub natančnemu in nepopustljivemu iskanju in trudu, dokaj neuspešno. Točka nikoli povsem ne obmiruje, in obenem se ves čas izogiba središču, kamor jo skušam zvleči. Nezavedno se mi začenja oblikovati ideja, da je glede na vse, kar zmorem, in s čem vse sem omejen, najbolje odnehati, in se predati toku, ter ob prvi priložnosti skočiti v vrtinec, ki vodi v popolno praznino. In se ji prepustim...

Zdi se mi, da lebdim, in da me neznana sila nosi v neznano smer. Vse je lahkotno, razbremenjeno bremen, brezciljno, prepuščeno naključjem. Nikjer ni mej. Čas se ustavi. Lahko sem povsod in vse v meni. Svet nima smiselne veličine. Zdaj je le pika, ki se manjša in manjša, in z njo jaz sam, spet zdaj postaja neskončno velik, in s tem velikost izgubi pomen. Vse je možno, a nočem, da se karkoli spremeni. Zajame me občutek popolne svobode in navdih brezmejnega zadovoljstva.

Nenadna, zelo ostra, vseprisotna bolečina, za katero ne poznam ne vzroka in ne vira, me strese, pretrese, in glavnina prejšnjih občutkov in misel izgine. Svetloba postane močnejša in jasnejša, in glasovi se iz začetnega šumenja oblikujejo v zaključene

zvoke. Čutim začasno olajšanje, in začenjam razumeti, da mi je pretres pomagal stopit korak naprej, izven sebe. Jasnejša čutila začenjajo oblikovati ostrejša dejstva. Še vedno ne vem, kje sem, kdo točno, in zakaj sem. Vem le, da vidim in slišim, da lahko premišlujem in občutim. Ne znam presoditi, ali sem zdrav in normalen, je svet velik ali majhen, je na svojem začetku, vrhuncu, pri koncu. Ne vem, ali sem v njem že dlje časa, sem pravkar prispel, mi je neznan ali znan. Je stanje začasno ali trajno, bom kdaj odšel ali bom za vedno ostal. Sem tu po svoji krivdi ali po krivdi nekoga drugega, naj to štejem za svojevrstno nagrado ali običajno kazen. Opcije se množijo. Možnosti širijo. In potreba po redu povečuje.

Med mukotrpnim poskusom ločevanja vprašanj med pomembna in nepomembna, na tista, ki mi bodo pomagala razumeti, me razodela, in tista, ki so vsakdanja, namenjena mašenju časa, se mi zazdi, da sem začutil dotik. Vse drugo naenkrat izgine, in edino kar me še zanima, je, ali sem se dotaknil sam sebe, se me je dotaknil kdo drug, sva se drug drugega. Se je to res zgodilo, ker nevede nisem sam, ali pa se mi je le zazdelo, ker je zaradi naraščajoče, že skoraj neobvladljive stiske, želja preglasila razum.

Da bi izbrskal odgovor, napnem oči in ušesa. Iščem, da bi videl kaj novega. Poslušam, da bi slišal, kaj je drugačnega. Je kdo tu, ali se mi le dozdeva. Nič. Poskusim še enkrat. In enkrat. Nekje zadaj mi začenja odzvanjat, da če se bom ponavljal in ponavljal, lahko ponorim. In v kolikor bom želel na vse najti odgovor, se bom pod težo vprašanj sesul. Ali celo obratno... Da bi se v odgovorih nehal ponavljati in nehal ustvarjati nova vprašanja, začenjam izklapljeti in ignorirati del po del sebe. Misli, čustva, občutja, razum... Sčasoma se zavem, kako tonem v brezvoljnost in se pogrezam v sen.

MATIC ORNIK:

ZGODBA O RIBI, KI SE JE NAUČILA LETETI

V ribniku zelene in veselja polne doline je nekoč živel Riba. Polna dobrote in volje do življenja je svoje dni preživljala brez kakršnih koli skrbi ali tegob. Vsa bitja v ribniku so živel v nedolžnosti in nevednosti. Nihče se ni vprašal, ali obstaja še kaj več sveta, tam kjer se meje ribnika končajo, saj po tem ni bilo potrebe. Vsak trenutek je bil praznovanje in dnevi so se zlivali v milino.

Vendar, kot se vse stvari enkrat slej obrnejo, se je tudi Ribi nekega dne vse postavilo na glavo. Na topel in lep poletni dan je iz sveta, njej neznanega, v ribnik skočila Žaba. Riba ni nikoli prej videla bitja, kot je Žaba, zato jo je na začetku opazovala zgolj od daleč. Ko je spoznala, da Žaba ni nevarna, se je hitro opogumila in jo ogovorila: »Kdo si pa ti in od kod prihajaš? Živim že dolgo v ribniku pa še nikoli nisem videla tako nenavadnega bitja, kot si ti.« Žaba ni delila začudenja z Ribo in je le mirno odgovorila: »Jaz sem Žaba in prihajam iz sveta, ki je tebi nepoznan. Lahko plavam v vodi kot ti, vendar lahko tudi preživim na mestu, ki mu rečejo kopno. Bila sem že v mnogih ribnikih, takšnih kot je ta, in videla mnogo rib, takšnih kot si ti. Videla sem polja, kjer rastejo cvetlice vseh možnih barv in rasti. Tukaj sem se ustavila zgolj, da si odpočijem, nato pa pojdem naprej.«

Riba jo je poslušala in čutila, kako se ji ves svet podira. Tudi ona si želi videti stvari, o katerih Žaba govori, ampak ne more. Ne more živeti na kopnem in dihati zraka, niti ne more skočiti iz ribnika. Vsa sreča in veselje sta jo iznenada zapustila. Ribnik ni bil več blaženo kraljestvo, odsotno vseh skrbi, temveč ječa, na

katero je obsojena do konca svojih dni. Ko bi le lahko videla stvari, o katerih Žaba govori. »Prosim, pomagaj mi, Žaba. Tako ne morem več živeti. Kako naj vsak dan, vsak trenutek opazujem, kako se moj plamen ugaša, in nikoli ne dočakam, kar si moje srce želi?« Žaba je razumela, da je nehote povzročila Ribi bolečino. S tem, ko ji je odvzela nevednost, ji je odvzela tudi blišč njenega srečnega in preprostega življenja. V sebi je začutila krivdo in se odločila, da Ribi pomaga. »Draga Riba, žal mi je, ker sem te prizadela. Obstaja samo en način, kako ti lahko pomagam, in misel nanj me žalosti. Vedi, Riba, da če se zanj odločiš, poti nazaj več ni.« »Naj bo karkoli,« ji Riba odgovori. »Že vse življenje čakam, plavam vsak dan iste poti. Vsako noč pa sanjam, upam, da se v meni nekaj prebudi. Zdaj je ta trenutek, in ni pomembno, kaj za njim sledi. Pripravljena sem, da vidim in pretrgam vse vezi.« Žaba jo pogleda in se ji nasmeji: »Vesela sem, da sva se spoznali v tem neskončnem toku dni. Hvala ti za vse, draga Riba, in veliko sreče ti želim.«

»Poslušaj zdaj,« jo resno nagovori. »Zaplavaj na gladino vode in počakaj, da se zgodi.« Riba, brez obotavljanja, zaplava na površje ribnika, kot ji Žaba naroči, in čaka. Mine nekaj trenutkov, a se nič ne zgodi. Potrpežljivo plava po gladini, ko nenadoma iz višine prileti ptica in svoje močne kremplje vanjo zarije in odleti.

Riba je zdaj letela višje in višje. Končno je spoznala svet, ki ji je vse življenje bil nedostopen, in srce se ji je smejalo. Videla je čudovita drevesa vseh rasti. V rekah in jezerih je bilo nešteto drugih rib, takšnih kot ona. Tam daleč so se dvigali vrhovi, katerim ni bilo videti ne konca ne kraja. »Kako čudovit svet,« je pomislila. V duši je čutila mir in hvaležnost do življenja, ki ga je lahko živeti. Nežno je zaprla oči in zaplavala v svet, katerega nekega dne obiščemo vsi.

DOMINIK LENARČIČ:

NEKAJ MALO SMETANE

»Ali lahko že enkrat dobim to jebeno kavo?!«

Moški je svojo zahtevo pospremil z udarcem po mizi. Vsi v kavarni so se obrnili vanj. Med njimi tudi natararica Paige. Ta je mirno in z narejenim nasmeškom na obrazu pristopila k moškemu.

»Želite?« ga je nagovorila s posladkanim glasom.

»Eno navadno kavo z mlekom,« je odrezal moški. »In to čim prej!«

»Seveda,« je pokimala Paige in se obrnila stran. Zdaj, ko mu je kazala hrbet, si je dovolila razdražen izdih in zamolklo kletvico. Z očmi se je srečala z baristko Macy.

»Spet on?« jo je ta vprašala.

»Spet on,« je odgovorila Paige in s pogledom ošinila nergača za mizo. »Eno navadno kavo z mlekom bi.«

»Sem slišala,« je pikro pripomnila Macy.

Ženski sta zavzdihnili. Gospod kolerik je bil stalna stranka kavarne. Bolj kot na človeka je spominjal na plesen, na neprijetno organsko tvorbo, ki s svojo grdoto opozarja nase. Paige in Macy sta se ga večkrat skušala znebiti, a tako kot plesen se je moški vedno vrnil. Verjetno je bil veljak, saj je lastnik kavarne obema zabičal, naj ga ne podita, drugače si lahko dela najdeta drugje. Tako jima ni ostalo drugega, kot da mu strežeta v nedogled.

Pa mora biti tako?

»Veš kaj, Paige?« je rekla Macy in se nagnila k mladi natakarici.

»Kaj ko bi mu dala ‚nekaj malo smetane‘ v kavo?«

Paige se je zarotniško nasmehnila. »Meni je prav,« je odgovorila. »Samo ne pozabi: hitro, neopazno in neslišno, tako kot sem te učila.«

Macy je poznavalsko pokimala in se vrnila h kavomatu. Vzela je skodelico, jo za sekundo ponesla k ustom in jo takoj postavila na režo ter pritisnila na gumb. Zahrumelo je in v skodelico je pritekla temna, peneča se grenka tekočina. Grenka, a maščevanje je sladko. Prijela je džezvo s parjenim mlekom. Sprva je hotela narediti vzorec sredinca, a ker tega ni znala, je raje vlila navaden vzorec srčaste rastline.

»Et voilà! En cappuccino z nekaj malo smetane,« je zmagoslavno naznanila Macy, a ne na glas, da je moški ne bi slišal. Skodelico je podala Paige in ji naskrivaj pomežiknila. Natakarica je kavo odnesla k mizi.

»Vaša kava, gospod.«

Moški je prhnil in brez zahvale zgrabil skodelico. Paige se je umaknila in z razdalje opazovala, kako si jo nese k ustom. Pri opazovanju se ji je pridružila še Macy. Gospod je srknil in ženski sta se komaj slišno zahihitali. Paige se je ob prizoru utrnila naslednja misel: Patriarhata morda ne moreva strmoglaviti. Lahko pa mu vsaj pljuneva v kavo.

NIKA MATANOVIĆ:

NENA IN JAZ

Danes sem srečala Neno. V trgovini je iz hladilnika jemala mleko, njena sestra pa je s prstom pobirala prah s skrinje z zamrznjenimi picami. Stala sem med oddelkom za sadje in zelenjavo ter mlečnimi izdelki, in ker nisem imela jopice, bi me zazeblo, če bi šla naprej. Skoraj sem pozabila stehtati paradižnik.

Ni me opazila. Njeni lasje so še vedno črni. Bili so zviti v najbolj vijugaste kodre, kar sem jih kadarkoli videla. Zavozlali so se ji v sončna očala na vrhu glave. Neonske luči so ji po kapljicah sijale preko las v uhanček v nosu. Mleko si je zataknila za žep džins jakne, nekaj zamrmrala sestrici in z roko v roki sta šli naprej.

Z

Neno sva se najprej družili v vrtcu. Klicala me je Kisti, ker ni znala reči r-ja. Nemogoče naju je bilo spraviti narazen. Mislim, da se ni dalo ločiti niti najinega smeha. Vsaj štirikrat sva poskušali preplezati ograjo med vrtcem in igriščem za šolarje. Neno je nenehno razganjalo. Ko smo vsi risali, je tekla po igralnici. Samo ona je znala skočiti dovolj visoko, da se je lahko oprijela drevesne veje in zagugala. Sama se je pripeljala s kolesom, ko meni mama ni dovolila niti na cesto. Pogosto je bila pri nas, tudi čez noč. Stiskali sva se v moji postelji, si podajali dedkovo nočno svetilko in ugibali podobe, ki jih je oblikovala na stropu.

»To je zajček.«

»Zmaj.«

»Koza.«

»Trnuljčica.«

»Ko bom velika, bom plesalka,« je rekla, preden sva zaspali.

V šoli se je marsikaj spremenilo. Morali smo sedeti čisto pri miru in poslušati, Nena pa je še vedno skakala, tekla in plesala po razredu. Glasno je govorila, ni dvigovala roke in kar naprej je komu jemala besedo. Učiteljica jo je pošiljala na hodnik, da bi se pomirila.

Nisem hotela, da bi me videli z njo na igrišču. Imela sem nove prijateljice, ki so v šolo hodile počesane. Rade so risale in flomastre so vedno postavile na isto mesto v peresnici. Klicale so me Tina. Hodile smo na plesne vaje, kjer so nas učili plesati zares. To sem vedno pokazala Neni, ko je prišla k meni. »Tako se ne pleše,« sem rekla. Njeno divjanje mi je šlo na živce.

Nekega popoldneva smo bili v OPB-ju zunaj in pričelo je močno pihati. Zavijali smo se v bunde in čakali, da se vrnemo v učilnico. Nena je stala sredi igrišča. »Jaz sem vetrovna vila,« je rekla in se zavrtela. Vihranje vetra je preglasilo trkanje njenih tenisk ob asfalt. »Kako je otročja,« so zmajale z glavo moje prijateljice. Pokimala sem.

Poleti je prihajala k meni, a sem ji na vratih govorila, da nimam časa. Ne spomnim se več, kdaj je odnehala. Tudi kasneje, ko je v devetem razredu po več tednov manjkala in mi je razredničarka naročila, naj ji pomagam nadoknaditi snov, mi je bilo to čisto odveč. Niti enkrat se nisva dobili.

Šele kasneje, v gimnaziji, sem izvedela, da je njena mama odšla, ko je bila Nena v četrtem razredu. Od takrat je živela z babico in sestrice.

Čudno jo je bilo spet videti. Da je sredi majskega popoldneva v trgovini med mlečnimi izdelki in sadjem ter zelenjavo stopila nazaj v moj svet. Moje življenje se je zasukalo nekam čisto drugam. Vrtela sem se med zgodnjim vstajanjem, kotnimi funkcijami, odmori za malico in popoldanskimi avtobusi. Trepetala sem pred testi in odštevala dneve do počitnic. Še vedno sem se družila s prijateljicami iz osnovne, dve sta bili v mojem razredu in priključile smo se skupinici deklet iz mesta. Pri nas doma sem praznovala osemnajstko, brez staršev, in se prvič napi-la. Naslednji dan so me strici in tete spraševali, če bom imela dovolj točk za medicino.

Imela sem prvega fanta, ki je igral kitaro in pisal pesmi, ki jih nisem razumela. Konec tretjega letnika sem ga pred konservatorijem videla v objemu druge punce in ves mesec sem jokala. Bila sem zagozdena. Kako bi v tako tesnost spravila Neno? O njej sem vedela premalo, samo to, kar sem kdaj slišala od drugih, ko smo se pogovarjale o naših bivših sošolcih. Da so jo videle zdaj z enim, potem spet z drugim fantom. Mami je sosedka povedala, da ne hodi več v šolo, in vprašala me je, če kaj vem o tem. Zame je bila tako oddaljena kot lik iz najstniških serij. V njih so se stvari vedno nekako uredile. Tako tudi nisem kaj preveč razmišljala o tem, ko smo novembra na pokopališču zagledali grob njene babice.

Kako naj bi jo zdaj sprejela v tako majhen prostor, kot je vrsta na blagajni? Kako tja stlačiti čas od vrtca do mature? Strmela sem v njene kodre, ko je na trak zlagala izdelke. Sestrica je listala revije, medtem ko je zvok skeniranja odšteval sekunde. Zdaj me bo

pogledala. S kotičkom očesa se obrača k meni, gleda mleko, če se še malo bolj obrne, bo tudi mene. Prepoznala me bo.

»Zdravo,« sem rekla.

Pogledala me je. »Zdravo.« Oči so se ji zlato lesketale. Prodajalka ji je iz roke nabrala drobiž. Nena je pomignila sestrici, naj spusti revijo. Odšli sta.

Lahko bi ji rekla še kaj. Da mi je žal za babico, za mamo, za vetrno vilo. Lahko bi jo vprašala, če se še vozi s kolesom. Če še pleše.

Ampak morala sem se vrniti k učenju. Čez dva dni me je čakala matura.

*Članki in
kritike*

URŠKA VERZEL:

UVODNA BESEDA UREDNIKOV:

Posebno rubriko tudi v tej številki namenjamo člankom, kritikam in razmislekom. Na naslednjih straneh lahko preberete prispevke z dogodkov, ki jo organizira ekipa tutorjev Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, književne kritike, esej in članek. Kot urednica na tem področju z velikim veseljem ugotavljam, da s(m)o mladi aktivni tudi na področju pisanja, in da tega ne omejujemo na leposlovje. Lepo je videti, da premoremo kritičnost in razmišljanja, ki nas bodo gotovo pospremila tudi v zrelejša obdobja. Vsem avtorjem v tej rubriki se zahvaljujem, da so prav našo revijo izbrali za odskočno desko v svet pisanja člankov in kritik. Želim si, da v prihodnje ta revija postane varen prostor še komu, ki želi izraziti svoje misli, ne samo o književnih in umetniških delih, ampak tudi o aktualnih problematikah, novicah in še v čem.

Lepo vabljeni k sodelovanju tudi v naslednji številki!

DAVORIN JUHART:

ANTI-OBLOMOVŠČINA ALI ZAKAJ POTREBUJEMO DEJANJE!

Ivan Aleksandrovič Gončarov: Oblomov. 1986, Cankarjeva založba, Ljubljana.

Ivan Aleksandrovič Gončarov je eden izmed velikanov ruskega realizma, čeprav nekoliko manj znan v slovenskem prostoru; njegovo najbolj znano delo je ravno roman *Oblomov*, prvič izdano leta 1859. Gončarov je spisal roman, v katerem obravnava tako monumentalno in obče družbeno občutenje oz. idejo, da že 150 let po družbeni vertikali nagovarja generacije in prebija meje zastarelega, pozabljenega, nesodobnega. Med branjem se občutku želje po *oblomovščini* nenehno približuje ogorčenje in slaba vest – kako si želeli nekaj, kar ni združljivo s sodobno družbo in nima perspektive ustvarjanja, delovanja, gibanja; šolski primer svetobolja. Na 563 straneh se zvrsti veliko tem – s prvim pomislekom celo nekoliko preveč nasičeno delo –, kar pa se vse združuje v ideji lenobe, umirjenosti in nedejavnosti. Ukvarja se z razliko med meščanskim in kmečkim življenjem, (stereotipnimi) razlikami med nacionalnimi lastnostmi, razlike med doživljanjem življenja moškega in ženske, z ljubeznijo, skratka, resnično zelo pluralno in sinkretično delo, ki pa se vseeno na koncu zvede okoli ideje Oblomova in njegove dejavnosti.

Glavni lik Oblomov je pripadnik plemiške rodbine, ruske aristokracije, kar ga logično postavi v izrazito privilegiran položaj, nikoli mu ni bilo treba skrbeti za nobeno izmed eksistencialnih stvari, pravzaprav mu ni bilo treba skrbeti za nobeno stvar, npr. tudi pri izobraževanju je imel izrazito svobodo in veliko potuho družine ter prijatelja Andreja.

Na drugi strani pa je ta njegov prijatelj Andrej, ki je seveda klišejski *nemški* deloholik, Oblomova skozi celotno zgodbo silil v dejavnost in delovanje, a na žalost vedno brez pravega uspeha. Gončarov je v romanu ironiziral idejo *spleen*, lenobnosti, indiferenosti, pravzaprav celotno delo kaže na neke vrste nesposobnost preživetja, ironiziranje tega ravnodušnega plemiškega življenja. Jasno je nakazal, da se ljudje z višjim preživetvenim statusom ukvarjajo z banalnejšimi rečmi, kar se jasno vidi v primeru Oblomova, s čimer postaja jasna ta njegova pasivna življenjska drža.

Čeprav je delo nastalo v času realizma, je pripovedni slog izrazito zanimivo nastavljen. Gončarov je uporabljal zelo različne pripovedne stile, saj se mešajo različni tipi pripovedovalcev, in sicer objektivni vsevedni pripovedovalec v samem začetku romana, nato je veliko notranjih monologov, tudi metafizični diskurz Oblomova in njegovih sanj, metatekstualnost, kjer nas, bralce, pripovedovalec direktno nagovori. S tem avtor doseže zelo razgibano pripovedno delo, s čimer se nekoliko zamaje ideja objektivne, enotne pripovedi v realističnih romanih. Gončarov s tem ponudi zelo živ in gibek roman, ki nima »realistične« togosti in rigidnosti, kar se že tako nekritično ponavlja. Vsekakor je potrebno izpostaviti, da Gončarov spada med realiste, kar pomeni, da se v delu pojavljajo izčrpní in natančni opisi krajev, pokrajin, rodbin in vsakodnevnega dela. Ponujen nam je vpogled v več popolnoma različnih svetov in doživljanj, ki zelo duhovito, premišljeno in nekoliko boleče ironizirajo ter satirično prikazujejo družbo Rusije oz. kar obče družbe, niti ne nujno v času nastanka, ampak tudi splošno.

Dovoljujem si vrveek aktualizacije: protagonist romana je

neutrudni »*people pleaser*«, »*overthinker*« in vsesplošni neodločnež, s čimer lahko končno zaključimo debato, da posameznih občutenj in duševnih stanj ni bilo prisotnih v prejšnjih, (še) nemoderniziranih oz. predmodernih obdobjih. Razlika, ki se je Gončarov najizraziteje loti, je razlika med kmečkim, podložnim in plemiškim življenjem, kako se dojema družbena realnost v dveh popolnoma različnih svetovih, kako so njihova mišljenja in prepričanja popolnoma drugače ustvarjena in zasidrana v posameznikih. Kako je plemstvo in aristokracija popolnoma nedoumljiva do kmečkega oz. kar (ideološko rečeno) delavskega razreda. Ta antagonizem se najmočneje izrisuje v odnosu med Oblomovom in Agafjo Matvejvno. Čar tega romana pa je predvsem bralčevo doživljanje sveta, saj je interpretacija popolnoma odvisna od posameznikovega doživljanja družbe, sebe, posameznika, sistema; vse to odločilno vpliva na branje tega romana in odpira različne svetove za različne bralce.

Avtor je v roman vključil precej literarnih klišejev, vendar je kljub temu ustvaril izrazito razdelano, tekoče in krepko literarno delo. Roman polni svojo pripoved iz ideje oz. raje občutenja dekadentnosti in svetobolja, kar prav tako nekoliko vstopa v nasprotje s klasičnim realističnim romanom, z realističnim romanom par excellence in vnaša retrospektivno noto romantičnega, trpečega lika. Oblomov kot trpeči ljubimec, trpeči subjekt, trpeči lik nasplošno. Oblomovščina, kot manifestacija dekadence, je življenjski moto, kodeks glavnega lika, je njegov življenjski ideal, ki izraža čisto brezdelje, ustaljenost na enem mestu, popolno nedejavnost, čemur pa v nasprotju stoji njegova ljubezen, *klasična femme fatale*, Olga. S čimer se v pripoved ponovno vnese literarni kliše – nasprotje in razmerje med aktivnim in pasivnim

likom. To razmerje med pasivnim Oblomovom in aktivno Olgo pa zgodbi ravno omogoča razvoj zgodbe, razvoj vseh nepričakovanih zapletov in razpletov ter vseh čustvenih razburjenj, ki se sprožajo zaradi izrazito močnega nasprotja med likoma.

Sama zgodba in liki so nastavljeni izrazito večplastno, vsak izmed likov ima razdelano življenjsko zgodbo, ki se odkriva skozi dogajanje in pojasnjuje njihove odzive na posamezno dejanje. Tudi pri likih se pokaže nekakšno neskladje z klasičnim realističnim narativom, saj pri likih opazimo zelo veliko notranjega doživljanja posameznih situacij, na več mestih zaznamo, da se je avtor veliko ukvarjal s psihologijo likov, predvsem s psihologijo protagonistov. Gončarov se je tipiziranja likov loteval predvsem s tehniko posploševanja, kamor pa je nato lahko vključil tudi večplastno predstavljanje likov (Vidmar 1986: 36), tak princip je predvsem viden pri stranskih likih, saj je njihovo delovanje predstavljeno iz dveh zornih kotov oz. raje različnih družbenih okolij. Čeprav dojemamo Tarantjeva kot klasičnega goljufa, lahko v nadaljevanju opazimo in mogoče celo razumemo, zakaj je postavljen v tak položaj, da ga pravzaprav družba sili v tak mehanizem preživetja. Gončarov s tem preseže enoplastno in posplošeno predstavljanje likov in jim omogoči živost in življenjskost.

Roman *Oblomov* se s svojo amorfnošijo lahko pretaka v različne umetniške, družbene, ideološke in mogoče celo aktivistične kroge; lenobnost in nedejavnost Oblomova lahko posameznika_co nagovori v dveh, treh ali petnajstih različnih načinih.

In v družbi, v kateri je posameznik_ca, predvsem (povprečni_a) študent_ka, potisnjen_a v izrazito negotovo družbeno vlogo, nenehno negotovost glede okolijske, politične in ekonomske situacije, nam protagonist lahko ponudi zgled ali pa osebo, ki jo najbolj preziramo, kar nas še toliko bolj prepriča v pomembnost dejavnosti, želje po spremembah lastnega in obče družbenega življenja. Sodobna, (»post«)postmoderna družba ne dovoljuje oz. še bolje ne omogoča aktivnosti na podlagi sprememb družbe, ampak samo aktivnost na podlagi večanja dobičkov in kapitalske produktivnosti, zato je ključno, da smo ljudje tudi aktivni in dejavni pri spreminjanju družbe, to je edino, kar nas lahko reši – à propos brez žrtev ni zmag!

DANIJELA KONC:

KAKO MEJE NAŠIH JEZIKOV RAZPIRAJO NOVA OBZORJA IDENTITETE

Marianna Deganutti, 2023: *Moj jezik v tvojih besedah*. Trst: Mladika Trst.

Marianna Deganutti, ugledna raziskovalka na Slovaški akademiji znanosti, trenutno nadaljuje svoje raziskovalno delo v Münchnu. S svojo izjemno akademsko potjo, ki vključuje študij mednarodnih in diplomatskih ved ter filozofije v Trstu in Milanu, ter doktorat iz modernih jezikov na Univerzi v Oxfordu, Marianna Deganutti predstavlja avtorico, ki združuje znanstveno zvedavost s pesniško ustvarjalnostjo.

V svoji prvenčni pesniški zbirki *Moj jezik v tvojih besedah* avtorica razkriva intimno povezanost z večjezičnostjo ter mejo svojega rodnega kraja v Idrski dolini. Zbirka, strukturirana v pet poglavij, obravnava obmejnost, izgubo ljubljene osebe in njenega jezika ter soočenje avtorice z izgubo obojega. Prvi del zbirke, ki jo v tem delu predstavljam, poetično raziskuje državno mejo, ki se ne ujema z narodnostno, temveč se spreminja s časom in ostaja odprta za različne interpretacije. Meja, predstavljena kot neskončen odprt krog, vzbudi bralčevo domišljijo glede njene kompleksnosti in večplastnosti.

V posvetilu »Vsem tistim, ki so izgubili svoj jezik,« in v italijanščini »A tutti quelli che hanno perso la loro lingua,« na začetku zbirke *Moj jezik v tvojih besedah* in v italijanščini *La mia lingua nelle tue parole* Marianne Deganutti prevladuje izrazita tema izgube jezika. Avtorica izkazuje svojo empatijo do vseh, ki so kadarkoli doživeli to bolečo izgubo, kar ustvarja občutek univerzalnosti in povezanosti.

Vključitev italijanske fraze ne le poudarja večjezičnost avtorice, temveč morda simbolizira tudi kompleksnost izkušenj in bogastvo izraza, ki ju nosi zbirka. Posvetilo vzpostavlja osebno vez med avtorico in bralci ter obenem spodbuja bralca k premisleku o lastnih izkušnjah z jezikom, izgubo jezika ter njegovem pomenu v življenju.

Uvod v pesniško zbirko odpira vrata v slikovito pokrajino med Italijo in Slovenijo, kjer se vije skoraj neprehodna dolina okrog hudournika Idrija. To območje, bogato z zgodovino in kulturo, se razprostira v bližini mest Čedad in Kanal ob Soči, vsebuje pa številne vasi, ki stojijo na hudourniških bregovih in strmih predalpskih vrhovih.

Avtorica z briljantno rabo jezika vzpostavlja vez med topografijo pokrajine in izgubo jezika slovenske skupnosti v Italiji skozi generacije. Omenja fašizem, prisilno italijanizacijo, izseljevanje, upadanje prebivalstva ter hladno zaveso kot glavne vzroke za izgubo besed. Vasice so, kot ptice na vrhu vetrovnega brega, počasi izginjale, a kljub temu so ostale babičine besede, krhke a vztrajne, premešane in lebdeče v spominu.

V prvem poglavju z naslovom *Meja: onstran* avtorica subtilno postavlja temelje za razmišljanje o meji kot konceptu, ki presega zgolj geografske in fizične omejitve. Besede „tam je meja“ vzpostavljajo distanco, vendar hkrati odpirajo vrata k razmisleku o nečem večjem, kot je zgolj geografska delitev. Z izrazom »onstran« avtorica nakazuje na globlje pomene meje, ki sežejo preko fizičnih razmejitev in se dotikajo identitete ter eksistence same.

Vprašanje o tem, ali je meja nujno nekaj, kar nas ločuje, odpira kompleksno razpravo o naravi in funkciji meje v človeški družbi.

Čeprav so meje pogosto uporabljene za fizično ločevanje teritorijev in skupnosti, obstajajo tudi druge razsežnosti meje, ki jih je treba razumeti.

Prvič, meje lahko služijo kot identitetni markerji in s tem poudarjajo razlike med skupnostmi. V tem smislu meje delujejo kot simbolične ločnice, ki označujejo teritorialno pripadnost in kulturno identiteto posameznikov. Vendar pa se lahko ta identitetna ločnica izkaže za zapleteno, saj mnogi posamezniki živijo na območjih, kjer se meje prepletajo, kar vodi v mešanje identitet in prepletanje kultur.

Drugič, meje lahko delujejo tudi kot sredstvo za vzpostavljanje reda in nadzor nad teritorijem. Te meje so pogosto institucionalizirane in urejene z zakoni ter nadzorom, da bi omejile prost pretok ljudi, blaga in idej. Kljub temu pa je treba opozoriti, da so te institucionalizirane meje pogosto presežene s pretokom migracij, trgovine in digitalnih informacij, kar kaže na njihovo relativno naravo in fluidnost.

Nazadnje, meje lahko delujejo tudi kot izziv za naše razumevanje sveta in nas samih. Namesto da bi nas le ločevale, lahko meje spodbujajo k raziskovanju naših identitet, kulture in odnosov z drugimi. Razumevanje meja kot dinamičnih in kompleksnih konceptov nam omogoča, da presegamo tradicionalne definicije ter raziskujemo naše skupne točke in povezave.

Tako lahko rečemo, da meje niso nujno nekaj, kar nas ločuje, ampak so lahko tudi priložnost za razumevanje in povezovanje. Naša meja je morda tam, kjer se konča naše udobje in začne neznanost, kjer se srečujejo naše identitete in kulture.

Pomembno je, da se zavedamo, da so meje lahko tako fizične kot tudi abstraktne in da imajo lahko različne pomene in vloge v našem življenju.

Marianne Deganutti v svoji poeziji obravnava meje na več ravneh, kar se odraža v njenem poetičnem izražanju. V njenih delih meje niso le fizične ločnice med teritoriji, temveč tudi simbolne in metafizične linije, ki presegajo zgolj geografske meje.

Podobno kot je opisano v prejšnjem odstavku, Deganuttijeva v svoji poeziji poudarja, da meje niso nujno nekaj, kar nas nujno ločuje, ampak lahko delujejo tudi kot priložnost za raziskovanje in povezovanje. Na primer, v pesmi *Meja II* upodablja mejo kot nekaj nestalnega in nepredvidljivega, podobno kot hudournik, ki se spreminja in izginja. Ta metafora kaže na to, da meje niso statične in jasne, ampak se lahko nenehno spreminjajo in presegajo.

Poleg tega Deganuttijeva v svoji poeziji pogosto izraža univerzalne teme, ki se nanašajo na človeško izkušnjo, kot so identiteta, izguba in povezanost. V pesmi *Zamejci* na primer avtorica prikazuje kompleksnost identitete in občutka pripadnosti, kar nakazuje, da meje niso vedno jasno opredeljene in da se lahko pojavljajo na različnih ravneh.

Tako lahko rečemo, da Marianna Deganutti v svoji poeziji obravnava meje kot kompleksno in večplastno temo, ki sega preko zgolj fizičnih ločnic ter nas spodbuja k razmišljanju o globljih vidikih meje in njenem vplivu na naše življenje in identiteto.

SARA PLANINŠEK:

ZORIN V SVETU 0 IN 1: ODKRIVANJE GLOBINE V ČASU DIGITALIZACIJE

V svetu, kjer besede niso več vezane le na papir, temveč prehajajo skozi nešteto kratno število ničel in enic, se odvija nova oblika intimnosti.

Zadnjič sem se znašla ujeta v absurдни teater vsakdanjega življenja, čakajoča v vrsti, ki se je vila pred okencem železniške postaje. Dežne kapljice so padale kot tihi glasniki preteklosti, udarjajoče ob tla s pridihom melanholije. Z dežjem se je mešal vonj starega papirja, ki ga hranijo lesene police za steklenim okencem, pred katerim se je vila kolona ljudi kot nekakšna groteskna procesija. Slišal se je le šepet in občasno kapljanje z žlebov, nežno kot prsti pianista na klavirskih tipkah, nato pa pristalo v zatočišču, v vedrih, postavljenih po celotni širini avle. Streha, ki je v preteklih letih nosila breme mnogih vremenskih nepravil, je očitno sčasoma razvila svojo lastno zvočno kuliso, ki je postala spremljevalka te groteskne tišine, ki bi sicer vladala. Gospa za pultom je bila glavna zvezda tega temačnega vzdušja. Upravljala je s časom in prostorom, pri tem pa ohranjala rutino, ki je bila kakor orkestracija starih melodij, ki so se ponavljale iz ure v uro, iz dneva v dan.

Vrsta je napredovala počasi, kot da bi bili kazalci ure zarisani v počasnem tempu nekega starinskega mehanizma. Občutek nelagodja v meni, se je mešal z nostalgичnim pričakovanjem, kot da bi bili vsi mi tukaj, statiki v nekem literarnem delu, ujeti v absurдни trenutek, ki ga ustvarjata dež in mirnost postaje.

Ko sem končno stopila pred okno, od najverjetneje, koronskega kašlja gospe oddaljene za majhen korak, ki je svojo dolžnost opravljala z rutiniranim zanosom. Njene roke so plesale kot notno črtovje v skladbi polke. Glasno, da me je slišala, sem izrekla svojo željo: »Do Maribora, prosim.« Vozovnico mi je izročila, kot bi mi podala dragoceno pismo, ob tem pa je njen obraz izražal pridih skrivnostnosti.

Prvič v življenju sem se počutila, da sem zabubljena med stenami preteklosti. Gospa za okencem, njeni premiki, vonj po starih knjigah, dež, ki šepeta skozi steklene pregrade— vse to je bilo kot izgubljena stran iz romana, ki sem ga davno prebrala in zdaj znova vstopam vanj.

Sedeži, oblazinjeni v usnje, so bili priča mnogim potovanjem, in vsak škripajoči zvok je bil kot stari gramofon, ki ponovno predvaja spomine. Udobno sem se namestila. V tem trenutku sem bila popotnik, ki je vstopil v časovni stroj, ne da bi vedel, kam me bo odpeljal, in ravno v tej nevednosti sem našla svojo svobodo. Zazdelo se mi je, da bi si znova želela napisati pismo. Pravo pismo, ki bi nosilo vonj po svežem črnilu, ki bi bilo zapečateno z voščenim pečatom in bi se zavezalo s potiskanimi znamkami in s štipilkami, kar me je spomnilo na babičino skrinjo. Nekje v njej so se skrivala pisma, ki jih je pošiljal dedek babici v časih, ko so besede še ohranjale svojo težo. Njuna prizadevanja, ko mi je kazala te starinske zaklade, so bila priča ljubezni, ki se je izražala skozi vsako zapisano potezo. Dedkovo črnilo je pustilo svoj pečat na papirju, sledi njegovih prstov in umazanih rok so bile vidne v vsaki vrstici, kot bi bila vsaka beseda posredno zamegljena s čustvi.

Takšna pisma bi pisala. Morda še bolj nežno in premišljeno kot dedek, ker sem ženska. Pisala bi sestrični Nadi v Zagreb, o preteklem tednu, o bolezni, ki me je prejšnji teden ujela v svoje neme roke. Opisovala bi vonj po domačem šipkovem čaju, ki je bil edino zdravilo, ko sem se stiskala pod odejo. Pripovedovala bi ji o zvokih dežja, ki so mi bili glasbeni tolažnik med dolgimi "počitnicami" v postelji. In vse to bi oživila v pismu, z besedami bi ustvarila sliko, podobno tisti, ki jo je dedek vsaj enkrat na mesec slikal babici. Pisala bi s peresom v roki, ne le pismo, temveč zgodbico, ki bi nosila vonj po črnilu in bi se širila kot valovi nekega drugega, bolj umirjenega časa.

Spreminjajoča se pokrajina zunaj okna postane ozadje za moje sanjarjenje o nekem drugem svetu, ki je obstajal leta pred mano. Misli prehajajo med starinsko skrinjo babičinih pismenih zakladov in sliko digitalnega ekosistema, kjer se ljubezenska pisma izražajo skozi emotikone in kratke sporočilne aplikacije. Naenkrat sedim na zelenem, poliestričnem pregrinjalu, ne slišim več škripanja starih lesenih sedežev, temveč le utripanje zaslonov pametnih naprav, kjer so aplikacije postale sodobna verzija starinske skrinje. Med utripanjem in nadležnim piskanjem digitalnih zaslonov opazim gospoda, ki sedi nasproti mene. V rokah drži knjigo, čisto pravo knjigo, s trdno platnico. Njegove oči so poglobljene v besedilo.

Stritarja bere. Opazujem ga, kako se potaplja v kompleksni svet mladega umetnika Zorina, soočenega z izzivi življenja, ljubezni in umetniškega ustvarjanja.

Njegovo branje postane zame samosvoj dogodek. In vendar, kljub časovni oddaljenosti zgodbe, Stritarjevi liki oživijo

v njegovih rokah, kakor da bi jih sam vodil skozi labirinte človeških čustev. Lista in prehaja skozi strani, odkriva bisere, ki so preživeli zob časa.

Podobno, kot je Stritar izbral usmeritev, ki je bila v nasprotju z glavnimi tokovi njegovega časa, se tudi gospod, ki sedi pred mano, odloča za klasično branje v dobi digitalizacije. Stritarjev *Zorin*, je kot reakcija na potrebo po čustvenem izrazu, ki manjka sodobnikom. Tako je Stritar, čutno, pravzaprav romantično zasnoval *Zorina*. Sledil je svoji viziji, četudi je ustvarjal v obdobju realizma, ki je bil zaznamovan z natančnim opisovanjem vsakdanjega življenja in kritiko družbenih razmer, se je odločil izstopiti iz pričakovanega, in dati, kar nam je v literaturi manjkalo.

Digitalizacija je prinesla hitrost, pretočnost informacij, a odvzela nekaj čutnosti, ki jo je Stritar tako cenil. V dobi elektronskih sporočil in emotikonov, primanjkuje globine, ki jo je mogoče najti v literarni dediščini.

Gospod, s knjigo v rokah, je varuh čustvenega izraza. Njegovo branje je akcija, ki opominja na potrebo po ohranjanju raznolikosti izraza, po povezovanju čustev in intelekta. Kot je Stritar v dobi realizma, izbral epistoralni roman, manj konvencionalen, tako gospod izbira knjigo v času, ko je okoli njega binarni, digitalni, sodobni svet ničel in enic.

Maribor. Stopim z vlaka, na peron, kjer me pozdravita svež zrak in šumenje oddaljenega mesta. V roke vzamem telefon, da preverim uro, in občutek sodobnosti se še prehitro vrne v moje misli. Nekaj manjka. Morda tisti vonj po starem črnilu, ki se je prepletal z zgodovino knjig gospoda na vlaku.

Morda je to neoprijemljivo čustvo, ki ga prinaša starinski list papirja.

Pogledam na levo, na reko Dravo, ki že toliko let teče po isti strugi. Njena voda odseva zgodovino, ki se nadaljuje, ne da bi izgubila svoje bistvo. In v tem trenutku se odločim, da bom pozornost preusmerila na druge probleme, na katere lahko dejansko vplivam. Morda so to izzivi sodobnosti, ki jih lahko rešujemo brez nostalgije po preteklosti. Preveč pisanja na papir danes le še bolj obtežuje okolje, si mislim. Digitalizacija omogoča takojšnjo povezanost, a hkrati prinaša svoje izzive.

Najti ravnovesje med modernim in tradicionalnim, med digitalnim in analognim. Venomer vse teče, se spreminja. Vedno pa bo ostajalo vprašanje: Kaj komu manjka in kaj komu ostane v tem našem čudežnem svetu?

Globina. Neizmerljiva in neopisljiva, kot ocean, skrit pod površjem vsakdanjosti. Ni je mogoče zajeti v besedah, ne da bi izgubile svojo pravo vrednost. Ni je mogoče izmeriti v vodi, ker presega materialne dimenzije. Globina, ki jo nosimo v sebi. Ne fizikalna razdalja, temveč neizmerna širjava čustev, izkušenj in misli, ki tvorijo naš notranji svet.

NIKA VRABEC:

TVORJENJE SPOMINOV

(Michel Franco, Spomin/Memory, 2023)

Novi celovečerni film *Spomin* mehiškega režiserja Michela Franca, ki je v preteklosti že navdušil s provokativnimi in pronicljivimi študijami posameznikov in družbe (npr. *Kronika*, *Sončni zaton*) je hkrati neposreden, a ganljiv memoir »preživelim«, ki se bori z duhovi preteklosti. Franco izriše navidezno ljubezensko zgodbo med moškim in žensko srednjih let: on je v napredni fazi demence, ona globoko zaznamovana s travmami iz otroštva.

Zgodba nam predstavi Sylvio (Jessica Chastain), socialno delavko, ki živi zelo ustaljeno in strukturirano življenje. Njen vsakdan sestavljajo službene obveznosti v centru za starejše, skrb za odrasčajočo hčerko ter obiski srečanj anonimnih alkoholikov. Navidezno banalnost dnevne rutine prekine incident na obletnici mature. Domov ji sledi Saul (Peter Sarsgaard), čigar prisotnost odpre že davno zaprta vrata v preteklost. Kmalu izvedemo, da Saul trpi za posebno obliko demence, in čeprav med njima v »usodnem večeru« ne pride zares do nobenega stika, se zdi, da ju bližnje srečanje za vedno spremeni. V osnovi ljubezenska zgodba, ki pa je ravno zaradi narave obeh protagonistov emocionalno še bolj nabita, je veliko več kot to. Franco preigrava, kot je v njegovih filmih že navada, stalno prisotne teme disfunkcionalnosti družin in teže temnih plati človeškega stika: govori o zlorabi, odtujenosti, nasilju, odvisnosti, a tudi okrevanju in odrešilni moči spolne intimnosti.

Nikoli ne izvedemo, ali sta bila protagonista že prej povezana, znano je le, da sta bila sošolca, čeprav Sylvia sprva zatrjuje, da je bil

eden izmed »starejših sošolcev« s strani katerih je trpela zlorabo.

Kmalu začnemo spoznavati še njeno drugo plat zgodbe. Danes trdna ženska, ki se trudi ohranjati stabilno okolje zase in za svojo hčerko je bila včasih alkoholičarka. Od obsesivnega zaklepanja stanovanja (to je sicer v brooklynskem delu New Yorka, ki velja za »nevarnejšega«), do odnosa s hčerko, ki je ljubeč, a hkrati spretno pazi, da tudi ona ne bi storila napak, ki jih sama obžaluje. Zlorabo v preteklosti je projecirala na težave v šoli in kasnejši alkoholizem. Pomanjkanje pristne ljubezni in zatiskanje oči pred domom, ki bi moralo biti v prvi vrsti varno zavetje, je predstavljalo njen vsakdan. Trpela je spolno zlorabo s strani očeta in ignorantsko, pasivno držo matere (Jessica Harper), ki si razmere upravičuje s tem, da preferira njeno mlajšo sestro (Merritt Wever) na čelu z njeno novo popolno družino.

Saul je po drugi strani z napredujočo se boleznijo ujetnik lastnega uma, ki ga v izmeničnih epizodah enkrat pušča v popolni nevrednosti, včasih pa deluje brezhibno. Živi skupaj z bratom (Josh Charles) in njegovo hčerko (Elsie Fisher), ki ga zaradi narave njegovega bolezenskega stanja včasih celo preveč omejujeta. Usodi obeh junakov se povežeta, ko postane Sylvia njegova negovalka, na intuitivni ravni preko »zaznamujoče preteklosti«. Na trenutke se zdi, da razvijata vez iz določene osamljenosti. Zavedata se omejitev, ki jima jih nalagajo pretekla dejanja pa, vendar se odločita kljubovati usodi, saj lahko prinese tudi nekaj lepega, v tem primeru ljubezen. Hkrati odrešilna za oba, je v resnici že od samega začetka obsojena na propad. Odlika filma je vsekakor izvrstna igralska zasedba, ki se spretno dopolnjuje in dovoljuje prostor za polno realizacijo likov.

Jessica Chastain in Peter Sarsgaard odigrata nadvse senzibilni večplastni vlogi, kjer se prepletata krhkost in nemoč na eni strani, ter neprestani boj za preživetje in kljubovanje lastni usodi na drugi. Čeprav sta v ospredju, ne moremo niti mimo prepričljive »pasivnosti« matere in sestre, ki ju odigrata Jessica Harper in Merritt Weaver, ter nadvse močne mlajše generacije novega vala igralk, ki ju predstavljata Brooke Timber in Elsie Ficher. V dogajanje vstopimo, kot bi vstopili v dnevno sobo junakov, jessenska turobnost New Yorka in nekakšno melanholično ozračje, ki spretno orisuje dramaturško podobo filma, je lepo prikazana skozi fotografijo (Yves Cape). Veliko vlogo v filmu ima tudi glasba, npr. preigravanje balade *Il tempio dei giovani*, ki si jo Saul repetitivno predvaja.

Film spodbudi tudi preizpraševanje vloge spomina v dojetanju človeške realnosti. Kot je o filmu povedal Franco: »Naša nezmožnost – ali nepripravljenost – ravnati v skladu s pričakovanji je pogosto zakoreninjena v dogodkih, ki obstajajo zgolj v osebnem spominu.« Subjektivnost spomina kaže na to, kako nas kognitivno delovanje v resnici zaznamuje v pojmovnem dojetanju stvarnosti. Kaj je v resnici za nas stvarnost? Povečini tisto, kar se usidra v naš pojmovni aparat, hkrati pa možgani kot taki (»mali egoisti«) imajo to zmožnost subjektivne zapolnitve s podatki in predstavami, ki si jih sami želimo. Definira nas lasten spomin in ravnamo se v skladu z njegovimi predstavami in omejitvami, kar je zelo povedni tudi skozi zgodbi obeh protagonistov.

Dogajanje te priklene, saj se ti ves čas zdi, da bo nastopilo še nekaj... Tudi ko pade zastor, si pri sebi začuden, da je »šlo tako

gladko«. V resnici je odlika in šibka točka filma, da preigrava usode malih ljudi, kjer zelo življenjsko oriše njihove borbe s tegobami in radostmi vsakdanjega življenja, hkrati pa ne razčleni zgodb do take mere, da bi spoznali celotno ozadje, zato imamo kje občutek, da liki niso do potankosti razdelani. Pa vendar zelo spominja na življenje, ki ni le črno-belo, ampak je navadno preplet, ki ne dobi pravega epiloga, kar je nenazadnje odlika Francovih filmov. Spomin je tankočuten in ranljiv film, ki prikaže, da se lahko tudi v zaznamovanosti rodi nekaj lepega, kot je ljubezen. Vprašanje seveda ostaja, koliko časa trajajoča je lahko ta vez. A v resnici ne vemo zares, koliko, če sploh, je to vprašanje na tem mestu sploh pomembno.

*Raziskovalni
pogovor*

INTERVJU Z DR. RENATO DEBELJAK

Dr. Renata Debeljak je naša nekdanja študentka in doktorantka, s katero smo se srečali na znanstvenem simpoziju ob 30-letnici poimenovanja ptujske knjižnice po pisatelju Ivanu Potrču, 110-letnici pisateljevega rojstva in 30. obletnici njegove smrti Potrčev literarni opus med intimo in zgodovino. Kasneje smo z njo navezali stik ter se pogovarjali o (doktorskem) študiju na Oddelku za slovanske jezike in književnosti FF UM, službi, raziskovalnem delu in še čem.

Začnimo na začetku. Kakšna je bila vaša izobraževalna pot (OŠ, SŠ, študij)? Moja izobraževalna pot je bila kar pestra. Najprej sem obiskovala OŠ Breg na Ptuj (šola stoji na desnem bregu Drave). Ker mi fizika nikoli ni ležala, sem se bala iti v gimnazijo, zato sem šolanje nadaljevala na srednji Ekonomski šoli Ptuj, saj se je bilo takrat možno po drugem letniku odločiti, ali boš šel v maturitetni razred in delal splošno maturo ali pa boš šolo zaključil z zaključnimi izpiti. Po zaključeni splošni maturi sem se leta 1999 vpisala na Pedagoško fakulteto UM, smer Slovenski jezik s književnostjo. Študij sem leta 2005 zaključila z diplomskim delom *Obmurski svet v izbranih novelah Miška Kranjca* ter pridobila strokovni naziv profesor slovenščine. Po končanem dodiplomskem študiju sem se še isto leto kot profesorica slovenščine zaposlila na OŠ Olge Meglič na Ptuj in to delo opravljam še danes. Leta 2005 sem se na Filozofski fakulteti UM vpisala na podiplomski magistrski študij, smer Slovenska književnost, ki sem ga leta 2010 zaključila z magistrskim delom *Pomen Antona Kremlja v vzhodnoštajerskem kulturnem prostoru in njegove pridige* in si pridobila znanstveni naziv magistrica znanosti s področja literarnih ved. Na isti fakulteti sem se leta 2012 po merilih za prehode vpisala na doktorski študij, smer Slovenistične študije. 8. novembra 2019 sem uspešno zagovarjala doktorsko disertacijo z naslovom *Potrčevo pripovedništvo v*

kontekstu ideoloških, družbenih in političnih sprememb in bila 9. januarja 2020 na UN v Mariboru s strani rektorja univerze promovirana v doktorico znanosti s področja literarnih ved.

Kaj ste si kot majhna punčka želeli postati po poklicu? Tako kot drugi otroci sem tudi jaz v otroštvu »spreminjala« svoje želje o prihodnosti. Tako sem si npr. kot majhna deklica želela postati učiteljica violine, saj sem jo tudi sama igrala. V 6. razredu pa sem vzljubila slovenščino (predvsem književnost) in to je potem ostalo vse do trenutka, ko sem se vpisala na študij.

Ste si od nekdaj želeli študirati slovenščino? Ali vas je kdaj zamikalo kaj drugega? Ker sem na to odgovorila že s prejšnjim odgovorom, morda samo omenim še zgodovino, ki mi je prav tako zelo pri srcu in nekoč mi je na nekem predavanju en profesor rekel, da eno znanost študiraš, eno pa imaš za konjička. In res je tako. Dejstvo pa je tudi, da če želiš neko literarno delo poznati in razumeti, moraš poznati in razumeti zunajliterarne okoliščine, torej zgodovinske razmere, kar pa kaže na to, kako sta književnost in zgodovina tesno povezani.

Kaj vas je prepričalo, da ste za mesto študija izbrali Maribor? Bližina, saj nisem želela biti v študentskem domu, do Maribora pa imam približno pol ure.

Se vam zdi študij na Oddelku za slovanske jezike in književnosti FF UM naporen, težek? Kako ste se spopadali z vsakodnevnimi študijskimi izzivi (seminarske vaje, branje literature, učenje za kolokvije, izpite...)? Študij se mi je zdel zelo zahteven, ampak če te nekaj zanima, potem gre vse lažje. Pri predmetih Svetovna književnost, Mladinska književnost, Slovenska književnost idr. je bilo treba prebrati veliko literarnih del, zato si moral imeti neke vrste sistem, koliko knjig prebrati v enem tednu, da si do izpita prišel skozi.

Še zdaj hranim seznam del za predmet Slovenska književnost III iz leta 2001, kjer je bilo čez sto del, ki jih je bilo treba prebrati. Ostali izzivi in obveznosti pa so bile del študija in če se za nekaj odločiš, se moraš zavedati, da cilja brez napora, truda in učenja ne boš dosegel.

Kaj je bilo tisto, zaradi česar ste se odločili za doktorski študij? Radovednost in želja po znanju, raziskovanju.

V čem se doktorski študij razlikuje od do- in podiplomskega?

Katere so prednosti, slabosti? Vsekakor je najtežji dodiplomski študij, ker študiraš znanost splošno in imaš vsa področja, s katerimi se srečuješ in jih moraš do neke meje poznati. Podiplomski študij je lažji, ker se osredotočiš samo na en del znanosti (npr. književnost)*, ki te zanima, zato študiraš, bereš in raziskuješ z večjim veseljem, zagonom. Doktorski pa je zelo specifičen; osredotočiš se na točno določeno temo, avtorja, obdobje in to zelo zelo podrobno. Raziskovanje je izjemno zanimivo. Ko naletiš na nekaj novega, še neobjavljenega, neodkritega, te napolni s posebno energijo in srečo.

*Dr. R. D. je študirala v času pred bolonjskim sistemom študija, ki velja danes.

Kaj pa študentsko življenje izven fakultete? Se po do- oz. podiplomskem študiju spremeni? Vsekakor se spremeni. Kot dodiplomska študentka sem sicer pridno hodila na predavanja in seminarje, vse izpite opravljala redno, konci tedna pa so bili namenjeni za prijatelje in zabave, ki jih na Ptuj, čeprav majhnem mestu, takrat ni manjkalo. Ko pa smo počasi vsi diplomirali, šli v službo, je nastopila neka večja odgovornost. Jaz sem poleg službe delala še podiplomski študij in časa za »noriije« ni bilo več toliko. V službi želiš vso pridobljeno znanje dati naprej, se dokazati, a obenem se srečuješ s toliko stvarmi, ki so nove, a na

delovnem mestu učitelja samoumevne. To ti vzame veliko časa. Potem pa so me čakale še študijske obveznosti.

Kako je z zaposlitvijo doktorantov, doktorantk s področja slovenskega jezika in književnosti? Ste imeli težave? Imate morda informacije, kako je s tem zdaj? Ko sem jaz vpisala doktorski študij, je bilo sila težko priti na fakulteto kot asistent. Že v času podiplomskega študija, ko sem od leta 2008 naprej nekaj časa sodelovala z Inštitutom za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, in sicer v raziskovalnem projektu *Neznani rokopisi slovenskega slovstva 17. in 18. stoletja*, je bilo skoraj nemogoče dobiti mesto mladega raziskovalca. Zakaj? Morda so bile to posledice krize, ko se je sodelovanje z veliko mladimi raziskovalci prekinilo, ker ni bilo denarja. Kako je s tem zdaj, ne vem. Spodbuden je podatek, da se doktorskim študentom subvencionira študij (kolikor je meni znano), jaz sem si namreč morala ves podiplomski in doktorski študij financirati sama.

Oktobra smo se srečali na znanstvenem simpoziju o Ivanu Potrču, kjer smo se seznanili z vašo monografijo o omenjenem literatu in izvedeli, da poučujete v šoli. Torej je mit, da doktorantke, doktoranti niso zaželeni v šolah? To ne drži; vsekakor so doprinos tudi za osnovno šolo, čeprav pa me je zagotovo že tisoč ljudi vprašalo, zakaj z doktoratom delam na osnovni šoli. In moj odgovor je vedno enak: delaš, kar te veseli in to je glavno. Iti drugam, samo da zadostiš nekim normam, je neumno, to si moraš želeti, saj boš to potem delal vsak dan. Res pa je, da če bi bila možnost, bi šla morda na kak inštitut ali fakulteto, saj imam rada nove izzive, rada se učim, raziskujem ...

S čim vse se še ukvarjate? Kaj vse počnete? Tako kot v vsaki drugi službi, lahko tudi v šoli zgolj opravljaš svoje osnovno delo, lahko pa rasteš, delaš kaj več. Kot učiteljica z učenci delam raziskovalne naloge, vodim tekmovanje za Cankarjevo priznanje, se pripravljam na literarne natečaje, kjer smo izjemno uspešni. Z lastnimi prispevki sodelujem na različnih strokovnih in znanstvenih simpozijih in konferencah. Poleg tega so moje veliko veselje muzikali. Ob 1950. obletnici prve pisne omembe Ptuja sem z 80 učenci pripravila muzikal *Poetovio*. In od takrat naprej pripravljam muzikale tudi za razna društva. Glasba mi veliko pomeni, igram violino in klavir ter pojem, zato je pripraviti muzikal, kjer gre za preplet igre in glasbe, poseben izziv in meni v veliko veselje. Sem pa tudi velika ljubiteljica gora in kadar mi čas dopušča, odhitim v gore in uživam v naravi.

Če bi čas lahko zavrteli nazaj, bi se še enkrat odločili za takšno študijsko pot? Zakaj ja/ne? Seveda, ker me slovenščina, predvsem pa književnost zelo zanima, ker rada berem in tudi veliko berem, ker sem se na poti od dodiplomskega študija pa vse do promocije vedno na FF UM odlično počutila.

Komu in zakaj bi priporočili doktorski študij na Oddelku za slovanske jezike in književnosti FF UM? Vsem, ki jih seveda zanima raziskovanje slovenskega jezika ali književnosti zelo podrobno. Je pa res, da je pri takšnem študiju ogromno odrekovanja, da ti vzame veliko časa in energije za raziskovanje, pisanje znanstvenih člankov, ki so rezultat poglobljenega raziskovanja, iskanja, brskanja, tudi po arhivih, rokopisnih zbirkah, domoznanskih oddelkih, ki niso ravno v tvoji soseščini in se moraš kam peljati, saj te literature in virov ne dobiš domov. V glavnem, vsak, ki se odloči za doktorski študij, ga mora to izjemno navduševati, zanimati ga mora znanost in obenem se mora zavedati, da je to delo

poleg službe zelo naporno. Investirati moraš ogromno prostega časa, predvsem ob večerih. Ni pa za to nikoli prepozno, čeprav je lažje takoj po rednem (magistrskem študiju), ko si se še navajen učiti, bolj se to obdobje oddaljuje oz. več let preteče, težje se je „spraviti“ za knjige in raziskovati. Pri doktorskem študiju je izjemno pomembno tudi, da imaš ob sebi profesorja, ki te usmerja, vodi, svetuje in tudi kritizira. Jaz sem imela odlično mentorico dr. Jožico Čeh Steger. Prav tako so bili tudi drugi profesorji na FF UM, s katerimi sem sodelovala, vedno pripravljeni na dialog, vedno sem se počutila, da sem jim enakovredna, čeprav sem bila še daleč za njimi oz. sem komaj začela stopati po poti raziskovalke.

Hvala vam za vaš čas in pripravljenost odgovoriti na vprašanja, ki se ob zaključevanju do- in podiplomskega študija porajajo marsikateremu študentu, študentki slovenistike.

Uspešno znanstveno-raziskovalno in pedagoško delo še naprej.

Sergeja Sever,

absolventka magistrskega študija Slovenski jezik in književnost,
EP PED

KATARINA GROSEK:

DRUŽENJE FILOMANJŠIN

Tutorji manjših oddelkov na Filozofski fakulteti UM, tj. Oddelka za prevodoslovje, Oddelka za filozofijo, Oddelka za slovanske jezike in književnosti in Oddelka za pedagogiko, smo se odločili organizirati skupno medoddelčno druženje. Glavni namen druženja je bil, da bi se med seboj spoznali študenti različnih oddelkov in letnikov. Dogodek, ki smo ga izvedli v sodelovanju s Študentskim svetom Filozofske fakultete UM, je bil v torek, 14. 11. 2023, ob 18. uri.

Po uvodnem pozdravu smo začeli s kvizom, ki smo ga pripravili v aplikaciji Quizzis. Udeležence smo razdelili v šest skupin, v katerih so bili študenti in študentke, profesorji in profesorice z različnih oddelkov. Kviz je bil sestavljen iz petih sklopov: ugibanja oseb (profesorjev, profesorice z oddelkov, znanih oseb), ugotavljanja avtorja in naslova pesmi, dopolnjevanja pregovorov, reševanja anagramov in ugotavljanja, kaj je na približani fotografiji. Za zadnjo nalogo so morali člani vsake skupine napisati pesem. Po končanem tekmovanju smo razglasili najboljše tri skupine, nato pa smo se družili v sproščenem vzdušju. Študenti in študentke, profesorji in profesorice so uživali ob igranju družabnih iger in zanimivih razpravah.

Upamo, da bo v prihodnosti še več takšnih dogodkov, ki bodo še dodatno povezali študente in profesorje na naši fakulteti.

SERGEJA SEVER:

PREDBOŽIČNO RAJANJE TREH FAKULTET

V četrtek, 14. 12. 2023, se je med 9.00 in 13.00 v avli treh fakultet odvijalo predbožično rajanje, ki so ga organizirale Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Filozofska fakulteta in Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru.

Poleg božične glasbe, prigrizkov in pijače so predstavniki omenjenih fakultet pripravili tudi dobrodelni srečelov, ki je bil zelo dobro obiskan. Na študente je čakalo 820 daril po simbolični ceni (1 €), ves zbran denar pa je šel v roke Zavetišča za živali Maribor (za cepiva, zdravila, hrano). Zelo smo ponosni, da so pri pripravi srečelova v veliki meri sodelovale tudi študentke z Oddelka za slovanske jezike in književnosti FF UM. Vsako minuto prostega časa so namreč namenile zavijanju darilc ter pomoči pri organizaciji tega dobrodelnega dogodka (velikokrat tudi v zgodnjih jutranjih in poznih večernih urah). Da je ta srečelov za naš oddelek imel resnično posebno noto pa dokazuje dejstvo, da se je pod glavno sponzorstvo podpisala Galerija Žula, katere direktorica je naša dvopredmetna študentka in koordinatorica tutorjev Pia Žula. Galerija je darovala tudi glavno nagrado, in sicer sliko priznanega akademskega slikarja Borisa Zaplatila (ki jo je na srečelovu zadela druga slovenistka J).

Veseli smo, da naš oddelek premore toliko dobrosrčnih študentk in študentov. Navsezadnje smo se izjemno odrezali pri nakupu darilc ter darovanju denarja in materialnih stvari (tudi za socialno ogrožene otroke, za katere smo na UM zbirali igrače in sladkarije).

PIA ŽULA:

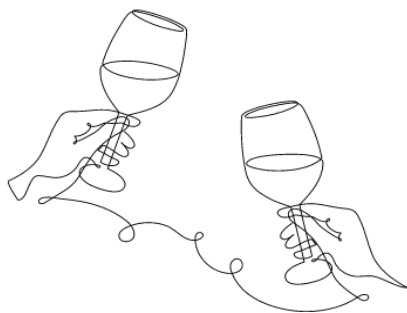
BOŽIČNO-NOVOLETNO DRUŽENJE SLO- VENISTK IN SLOVENISTOV

V torek, 19. 12. 2023, smo se na Oddelku za slovanske jezike in književnosti zbrali na že tradicionalnem božično-novoletnem druženju slovenistk in slovenistov. Dogodek, ki ga je z veliko vnemo organizirala naša oddelčna tutorica Sergeja Sever, je privabil številne študentke, študente in profesorice, profesorje, ki so se odločili preživeti prijeten večer v prazničnem vzdušju.

Druženje smo pričeli z zanimivim kvizom o božičnih tradicijah in filmih. Študentke in študenti ter profesorice in profesorji smo se pomerili v poznavanju tradicionalnih običajev in navad različnih držav ter božičnih filmov, kar je poleg sproščene tekmovnosti vzbudilo tudi veliko smeha. Ali ste vedeli, da tradicija postavljanja božičnih drevesc izvira iz Nemčije? In da Norveška že od 1947 vsako leto kot zahvalo za pomoč v drugi svetovni vojni v London pošlje božično drevo? Sledila je še zabavna igra lovljenja čokoladnih bonbonov z zavezanimi očmi.

Po podelitvi nagrade za zmagovalno ekipo smo se v prijetnem vzdušju božične glasbe družili še ob hrani in pijači, ki ju je prispeval Študentski svet Filozofske fakultete UM. Poleg tega smo lahko uživali tudi v domačih sladicah in piškotih, ki so jih pripravile naše študentke in profesorica ter se udeležili dobrodelnega srečelova.

Božično-novoletno druženje slovenistk in slovenistov je tako sedaj že tradicionalen in težko pričakovan dogodek na našem oddelku, za katerega vsi upamo, da ga bodo ohranjale tudi prihodnje generacije. Ob koncu večera smo se strinjali, da je bilo druženje odlično in da si želimo, da bi bilo takšnih priložnosti še veliko.

ZAHVALA

Spoštovane avtorice in spoštovani avtorji ter cenjene sodelavke in cenjeni sodelavci,

z žarom in predanostjo ste soustvarili novo izdajo revije Liter jezika ter s svojimi prispevki obogatili našo literarno trto. Zahvaljujemo se vam za vaš trud, ustvarjalnost in neprecenljiv prispevek k naši reviji.

Posebna zahvala gre tudi Slavističnemu društvu Maribor, Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Mariborski knjižnici, tiskarni Demago d. o. o., grafični oblikovalki Lauri Amon ter vsem področnim urednikom, ki so s svojo podporo in angažmajem omogočili izdajo te revije.

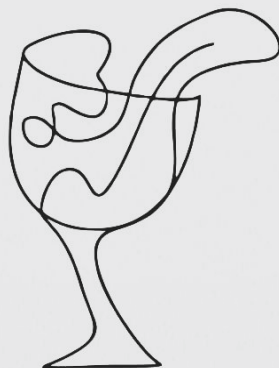
Veselimo se nadaljnjega sodelovanja in rasti skupaj z vami. Skozi literaturo in umetnost poganjajo listi novih spoznanj, razumevanj ter povezovanj. Naj bo naša rast še naprej zaznamovana s kreativnostjo, znanjem in medsebojno podporo.

Hvala.

S spoštovanjem

Ekipo revije Liter jezika

Literarni večer

LITER JEZIKA: PRELOMNO LETO, PRELOMNA REVIIJA

Četrtek, **9. maja**, ob 18. uri
v Sodnem stolpu, Pristan 8

Literarno-jezikoslovna revija študentov in študentk Filozofske fakultete Univerze v Mariboru **Liter jezika** vabi na literarni večer in predstavitev revije. Ob tej priložnosti vabimo vse, ki želijo deliti svoje misli, čustva in poglede skozi besede. Ne gre le za dela študentov in študentk, temveč vseh, ki si želijo biti slišani, izražati svojo ustvarjalnost in prispevati k bogatitvi literarne pokrajine. Posebna gostja večera bo pesnica **Nina Medved**, dogodek bosta povezovali **Danijela Koncin** in **Urška Verzel**.

